Nr. 26. HAMICPE שנה שביעית.

מהיר גליון בודד 14 הלר.
מהיר מודעות או הזכרות לנפטרים לפי גדל השטח.
ברכת מז״ט 60 הלר. הודעת אירוסין כתר זו או זו בראש הגליון שני כתרים
המשנה מקומו עליו להודיענו מיד לא רק שם מקומו החדש, כ״א גם שם מקום בית הדאר הקודם.
קאנטא של פאסטשעק נומר 76.918
האדרסה לבית המערכת ולאדמיניסטרציה
„HAMICPE“ Kraków,
(בחוץ לארץ להוסיף: Oesterreich)
בע״פ: רחוב סעבאסטיאנא 32

המצפה
עתון שבועי
לכל עניני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים.
יוצא לאור בכל ערב שבת.

מחיר החתימה על המצפה
באוסטריא אונגרן:
לשנה . . . . 7.— כתרים
לחצי שנה . . . . 3.50 „
לרבע . . . . 1.75 „
באשכנז:
לשנה . . . . 8.— כתרים
ביתר הארצות:
לשנה 9 כתרים — 9.50 פראנק.
„רמת המצפה“
נכנסת עתה בגליון עצמו, הגדול עתה משהיה ומכיל חמר ספרותי יותר מאשר עד כה.
אין הנהה מהמחיר.

Kraków, 8 Lipca 1910. גליון כו. קראקא, א׳ תמוז פ׳ חקת התר״ע.

היחיד והצבור.

ב.

היושר החברתי דורש אמנם, שלא יהיה הון עצום צבור במקום אחד, בעוד שנפשות לרבבות גועים ברעב. אבל הכל יודעים, שהיושר הזה הוא הלכתא למשיחא ובפעל אין עוד מי שיחשוב עליו. לע״ע עדין כל הגות רוחו של אדם הוא לצבור רכוש גדול ושלטון הקפיטאל עודנו בכל תקפו ועזו.

אכן הבדל גדול הוא אם הקפיטאל הוא רשות היחיד או רשות הרבים. זה של הראשונה דרכו לילך ולהזיק תמיד להכלל, להחברה, ולהפך זה של האחרונה דרכו תמיד להטיב את מצבו של הכלל.

הנה למשל ידוע הוא עד כמה שהרוטשילדים, הבלייכרדרים, הגוטמנים ועוד מזיקים לכלל ישראל בעשרם. קנאת העמים בם בראה את האנטישמות המודרנית ותמיד אנו נלקים בשבילם, כאלו אנחנו, העם, היינו אחראים בעד רכושם ולא עוד אלא שהם, הקפיטלסטים שלנו בעצמם, תומכים בידי ממשלת עריצים, לעשות פוגרומים בתתם לה הלואות גדולות, שתחזיק מעמד.

ולו היה הרכוש העצום הזה של אלה הקפיטלסטים ביד הצבור היהודי, איזו טובה היתה מגיעה לנו, להעם בכללו! כמה כח ויכלת היו בידנו! אירפה כלה היתה מרכנת ראשה לפנינו, אז כבר היו נמצאים הרבה רבים את ריבנו ודנים את דיננו, אז היו דורשים מרומניא בחזקה, שתקיים את דברי הברית הברלינית בנוגע להיהודים ועוד ועוד. אז היו הכל מכבדים אותנו יראת הכבוד מפני שהכל מכבדים את הכח והיכלת, ואין לך כח יותר גדול מכח הממון, המניע את כל הגלגלים שבעולם.

עכשו שאין לנו צבור ובא-כח הצבור, כל תמורה קלה המתרגשת, כל שנוי בחיים החברתיים והאקונומיים, עלול להמיט פתאום שואה על חלק גדול מעמנו מבלי משים. רפורמה קטנה בחקי המדינה, כל תקון וצרך חדש בחיים המודרנים — ואין צריך לאמר כל פעולות מפלגות אויבינו — הכל כמו ערוך ומכוון רק להכחיד את קיומם של אלפים הרבה משלנו. ע״כ רואים במחננו על ביוצא בזה בעל צרה גדולה וכשתבוא הפרעניות תמצא רק יחידים חלשים בלתי מזוינים כנגדה, שיקבלוה כגזרה מן השמים ומצדיקים על עצמם את הדין.

כן היה בעתו בשחברות: „אגודות אכרים“ התחילו לוקחים את המסחר אחת ואחת מיד היהודים. לפי החשבונות השנתיים של האגדות ההן, רואים אנו, שהחניות של „האגודות“ משתכרות הרבה הרבה מליונים בכל שנה ושנה, שבהם תתמוכנה את בתי התפלות ובתי המנזר (בודאי גם את האגנטים של „חברת גוזלי בנות ישראל לשמד“..) ואין לשכוח שמשכרת זו היה לפני כעשרים שנה בידי אלפי יהודים, שהם עתה עניים ואביונים בבית או במדינת הים. וכן יהיה גם עתה גורל המוזגים. נאמר למשל עשרת אלפים יהודים מתפרנסים במזיגה בארצנו. והנה עתה כשיחדלו הפרופינציות ישיגו את זכות המזיגה לכל היותר רבע ממספר הנ״ל. ושבעת אלפים וחמש מאות יהודים ישארו ממש בלי פרנסה בעירום ובחסר כל, ולא יהיה פוצה פה ומצפצף! החשבון הוא פשוט: המפלגות הרדקליות משתדלות, שהממשלה תמעיט את בתי המשקה עד החצי, וכפי הנשמע תתרצה הממשלה להן. סטאפינסקי ראש מפלגת האכרים התפאר בפומבי, שכרת ברית עם הנצ״ב, שיתן לו האחרון בשביל האכרים כשלשת אלפי רשיונות למזיגה (זאת אומרת יותר מרבע...) ולפי זה יהיה בודאי כך: במקום בכפר, שהיו לפנים ארבעה בתי משקה, יהיו עכשו רק שנים והשנים הללו יהיו אחד ליהודי, ואחד לאכר, בזה תצא הממשלה חובת כל הדרישות, של היהודים ושל האכרים, רק דבר קטן אחד. ועל זה בודאי לא ישגיח כל איש ולא יהיה פוצה פה ומצפצף: משבעת אלפים וחמש מאות יהודים בערך ילקח מטה לחמם! והצבור שלנו? אבל איזה צבור! אמנם יש לנו שתדלנים אחדים, המשתדלים... אבל הידעתם מה הם עושים? משתדלים הם בשביל משקא, בערקא ושלאמקא, שהם יקבלו את הזכיות, שגזרה הממשלה לתתן להיהודים, ושלא יקבלון יוסיל, בערל ויענקיל, כלומר: המעט שישאר ביד היהודים לא יקבל יהודי זה רק יהודי זה, דבר השיך להמוזגים בינם לבין עצמם, דבר פרטי, שלהכלל אין להתערב בו.

פיליטון

נסיעה בחבית.

מאת שמואל צבי ווייס.

חום נורא בחוץ, האויר חם ומחניק, הקב״ה הוציא חמה מנרתיקה והמס את עולמו בידו הרחבה והמלאה, עד שבלו שפתי יצוריו מלומר די, היום בער כאש הכבשן ואין נסתר מחמתו. אף רוח קלה לא נשבה, האילנות, השתולים בצדי הרחוב, עמדו דוממים, בלי נשמע אף רשרוש קל בין ענפיהם ואף עלה אחד לא התנועע, דומה היה כאלו התעלפו בשרב ובצמאון. ההליכה בחוץ היתה סכנת נפשות, אי-אפשר היה להשתהות זמן ארוך תחת כפת השמים הכחולים, קרני שמש להטו, דקרו את הראש כרמחים והזיעו את הגוף והחלישו את הלב עד כדי התעלפות.

ואני ורעי מר א. ישבנו בבית המקרא. מסך החלון היה משוך למטה, לבלתי תת את קוי השמש לחדור פנימה. אפלולית וקרירות נעימה ומשיבת נפש נרגשו בחדר, מה טוב ומה נעים לבלות פה שעות הצהרים. הדלת נפתחה ועני חוזר על הפתחים נכנס פנימה. „שנה טובה יהודים“! קרא אלינו. „אה!“ אמר בהנאה, בשאפו רוח, ובנגבו בשרוולו את הזעה מעל פניו, „פה גן-עדן ממש, הלא בחוץ גיהנם פתוח היום, כאמור, כחום היום... התרשוני לשבת פה ולהרגע מעט?“ „בחפץ לב“, עניתיו. „מה כתוב בעתון?“, שאל את רעי, בשבתו על הכסא ממלו. „איזו חדשות נתהוו בעולם?“ „משוגעים אחדים, ענהו רעי, עושים נסיעה בחבית ע״פ התבל ואומרים לנסוע כך מסוף העולם ועד סופו“. „אין כל חדש, לגלג העני, מאי כולי האי? גם אני נסעתי כבר בחבית.“ „כיצד ומתי?“ שאלתי בהשתוממות. „האזינו ואספרה לכם“, ענה, והתחיל לספר:

„אפיקורס הייתי בנעורי“. „מה? אפיקורס?“ הפסקתי דבריו בשחוק, „כן, ענני, אפיק-אורות, כלומר מושך נרות, כי בעירנו מדברים בלשון הפוכה; לבחור שנתפקר ר״ל קוראים „מושך נרות“, כלומר אפיקורס ולי קראו אפיקורס, כלומר מושך נרות (לוא לא נגמר עדיין המלון של בן יהודה היה כדאי להוסיף בו את המלה המחודשת הזאת. הערת הכותב). כן רבותי, עשיתי נרות של חלב והשתכרתי פרנסתי ברחבה. אולם העתים נשתנו בעוה״ר, ופרנסותיהם של ישראל הולכות וכלות, וגם פרנסתי כלתה, נרותי, שהעלו אור כהה, לא יכלו להתחרות עם נרות בתי-החרישת, כי טובים מאורות של הנרות הללו ממאורות נרות החלב, ופרנסתי הלכה ונתמעטה. בראותי, כי כלתה אלי הרעה, פניתי לעזרה לקרובי העשיר, הגר ברוסיא בעיר נובוסיליץ אשר על הגבול, שבין רוסיא ובוקובינה, וכתב לי, ששם במדינתו עדיין מלאכתי פוריה ומחיה את בעליה ויעצני לנדוד שמה. לקחתי מקלי ותרמילי בידי ותעודת-מסע בחיקי ושמתי פני לטשרנוביץ. נכנסתי שם להקונסול הרוסי, לאשר את תעודת מסעי ונסעתי מלא תקוה הלאה. בדרך משמשתי בחיקי והנה הה! אבדתי את התעודה, בעינים דומעות חפשתי את אבדתי בכל הדרך והנה שלשה יהודים רוסיים לפני ושאלוני על מה אני בוכה, בספרי להם אסוני, נחמוני ודברו על לבי לאמור: „בא אתנו, אנו שבים לארצנו ונעבירך את הגבול בלי תעודה“. הודיתי להם על חסדם, ישבנו בעגלה ונסענו.

היום רד, השמש אספה את קרניה האחרונות והתחבאה תחת האופק המערבי, פני המערב האדימו, צללי ערב מלאו את חלל העולם, כספירים מתנוצצים הכוכבים על שמי התכלת, ומאירים לנו את דרכנו, הננו נמצאים באמצע הדרך לפני בית-מלון, העומד בדד בשדה, הנה עגלה מתגלגלה לקראתנו ועליה שני יהודים. „ערב טוב יהודים! קראו לנו, לאן אתם נוסעים?“ „לרוסיא“ עניגו. „דעו נא אמרו, כי שוטרים רעים שומרים היום את הגבול ובלי תעודת-מסע אי-אפשר לעבור“. רעדה אחזתני לשמע הדברים האלה. „התשמע, אמרו אלי מטיבי, רד מעל העגלה ושוב כרבע פרסה, שם על פרשת דרכים מוליכה הדרך הימנית אל בית-מלון, שם תלין הלילה ולמחר אולי תוכל לעבור. במפח נפש ירדתי מן העגלה ונשאתי את רגלי לשוב, לבקש את בית-המלון. רבע הפרסה היה כעין ה„תחום שבת“ של יהודי הכפרים, העולה לפרסה ויותר... הנני הולך כבר בשעתים, רגלי כואבות ואני עיף ויגע, ועדיין לא הגעתי לפרשת הדרכים. פתאום התקדרו השמים הטהורים והתכסו בצעיף ענגים עבים ושחורים, חשכה עבה ואיומה כסתה את פני הארץ וגשם סוחף התחיל לרדת ארצה. הנני מתגבר והולך מהרה והגשם מתגבר ויורד בזעף, בגדי נרטבים ורוח קר סוער ומנשב בחזקה והייתי בצרה גדולה, והנה ראיתי מרחוק אילן עב ומצל עומד בשדה ואמרתי אסתתר תחתיו, לחסות בו עד אשר יכלא הגשם. וישבתי תחת חפת ענפי האילן ותרדמה נפלה עלי

לו היה לנו בא-כח הצבור, כי עתה דרש בחזקה מהממשלה תשלום נזק בעד אלה האמללים, שנשבר מטה לחמם ע"י החוק החדש. ודרישה זו היתה על-פי דין ובודאי היתה הממשלה שומעת לקולו של הצבור, כי על ממשלה לחשוב עם צבור, יהי איזה שיהיה.

ולא זו בלבד, אלא שהצבור שלנו, העומד מצדו של היחיד, עוד נלחם אתו ביחד נגד הכלל וטובת הכלל. החנוך, הוא לדברי הכל דבר צבורי, אבל אצלנו נעשה לרשות היחיד וירד עד לדיוטה אחרונה כידוע. לו היה להקהל שלנו רגש צבורי, כי עתה בלי כל ספק לקח את החנוך בידו ודאג, שיהיו לנו בתי-ספר עברים מודרנים, המתאימים בתכנם ובתכונתם לרוח הזמן ולרוחנו, כי כמובן בעד דבר צבורי אין לאחר לדאג רק לבאי-כח הצבור. עכשו בדליכא צבור קמו אחדים מקרבנו יחידי סגלה ויסדו בעצמם בתי-ספר כאלה. ומה אנו רואים? בהרבה מקומות בגליציא המזרחית קמו „ראשי הקהלה" נגד בתי-ספר אלה ומחרימים אותם בקולי קולות. ועל ישום מה? על שום שמלמדים זקנים אחדים (שמעולם לא היו מכשרים לאמנותם) נעשו ע"י בתי-ספר מחוסרי פרנסה וע"כ נלחם „בא-כח הצבור" שלנו מלחמת היחיד נגד דבר צבורי הכרחי! אבסורד כזה כמעט קשה להשיג.

קראקא, צבי רומעלד.

על המצפה.

Jak bieda to do żyda.

בספר חכמת החיים שלנו, במשלי, למדנו: „אם רעב שונאך האכילהו לחם, אם צמא השקהו מים, כי גחלים אתה חותה על ראשו". ובספר ההוא עצמו למדנו: „בנפול אויבך אל תשמח ובכשלו אל יגל לבך". זאת אומרת, שבעשותנו טובה לשונאנו אל יהיה זה בכונת שמחה לאיד, כי־אם בלבב שלם. ואת הפקודות המחכימות האלה שמרו ישראל תמיד מאז היותם לגוי ולפעמים גם יותר מדי. עד שהנביאים קצפו על מלכי ישראל שאול, אחאב ויואש, שחמלו על אויביהם וגרמו בזה אסונות לעמם. חמלה על אויבים בלב שלם בלי הרהור נקמה אנו רואים גם בזמן הזה לא לעתים רחוקות. זה מקרוב ראינו, שראש המיניסטריום האיטלי לואידזי לוצטו היהודי התיר לקתולים לערוך תהלוכות בסך בחוצות הערים בימי חגיהם, מה שהיה אסור להם עד ימיו. וכאשר בקשו הסוציאליים למחות בהם באו הקתולים לקבול לפני לוצטו היהודי והוא הצילם כמשה רבנו בשעתו מיד הסוציאליים והגין עליהם. ומיד אחרי זה כאשר התירה הממשלה הלברלית בספרד ליהודים לבנות בתי כנסיות ולעבוד את אלק"י ישראל בהיתר, קראו ראשי הכנסיה הקתולית ברומא תגר על זה. באמריקה מתחילה התנועה האנטישמית להתפשט כמו באירפה. היהודים ינחלו בוז וקלון, כי הלא מקוללי אלקים המה לפי דעת בעלי דת החסד. ובכל זאת כאשר יחסר לקתולים באמריקה בית-כנסת לתפלה הם באים ליהודים בבקשה לתמוך בידם והיהודים נתבעים ונותנים. בעיר היהודית ברונזוויל באמריקה קבצו היהודים בשקידה רבה ובשמחה ובמסירות-נפש כסף, לבנות לקתולים בית-תפלה. את זה אנו רואים גם ביתר ארצות הגולה, אע"פ שידוע לכל, שבבתי-התפלה ההם יורו הכהנים את העם, כי היהודים ארורים וטמאים, נוכלים וחמסנים ומצוה לרדפם ולבדות עלילות שוא עליהם להשניאם. ושאלו נא את הקתולים ויגידוכם, כי אלקים מאס ביהודים, לפי שעברו על תורתו ורק בהם בחר, לפי שהם שומרים מצותיו...

הגאון ר' יעקב מאיר — חכם בשי בירושלם!

„בהגיע הצרה למרום קצה, אז הישועה קרובה". משל העם היפה הזה נתקים עתה בירושלם. המחלקת ע"ד הרבנות הראשית בירושלם קבלה צורת שערוריות מאוסות, שהאהת רדפה את חברתה. זדון תקיפי השנוררות, רשעת הליסטים הקדושים, השמים מסוה יראת-שמים על כל תועבותיהם וממלאים את עיר קדשנו חמס, צביעות ודמים, כשרי יהודה שבימי אחז — עשו חיי הארץ משאת נפשנו לאי-אפשריים במלא מובן המלה. גדולי הגאונים מן הדור הקודם ברוסיא ובא"י התירו את עבודת שביעית ופירות שביעית וגם הרב הגאון הצדיק ביפו, שהוא גם רב המושבות וגדול בתורה וביר"ש מכל רבני א"י, מתירם בשנת השמטה הנכחית ורבני השנוררות העיזו לאסור את העבודה והפירות, בכונה להחריב את הישוב החדש, שהוא כצנינים בעיניהם ולמצוא מקור חדש לשנוררותם וגרמו נזק עצום לאכרים ולכל תנועת ישיבת ציון. וחצפת תקיפותם מגיעה עד כדי גחוך ממש, למשל באסרם את הסבון הנעשה ע"י יהודים מפסלת הזיתים משום חשש תערובת חלב, אע"פ שבכל העבודה עומדת תחת השגחת הרה"ג מיפו ואע"פ שאינם מעיזים לאסור סבון של נכרים. וטעם האיסור הזה ידוע לכל, לפי שדרשו מעשר מן הסבון כעשו הרשע, ששאל על מעשר מן המלח ומן התבן ועושה הסבון הוא במקרה בן תורה ויודע, שסבון הנעשה מן הפסלת פטור מן המעשר. פרטי חמסם וזדונם אין לתאר ואין לפרוט אף בספר גדול. ובשעה כזאת השיב ראש הגולה בטורקיא ר' חיים נחום את הגאון ר' יעקב מאיר על כסא הרבנות בירושלם. כידוע נבחר הרב הגאון החכם והצדיק הזה לחכם בשי כמעט פה אחד לפני ד' שנים. ואדירי השנוררות בפחדם מפני צדקתו ומדת יושרו הלשינו עליו לפני ר' משה הלוי תקיף הזדון, שהיה בימי העריץ עבדאל חמיד מ"מ חכם בשי בקושטא, והוא קבל לה"ר ובטל את הבחירה בלי טעם. ר' יעקב מאיר נבחר אז לחכם-בשי בסאלוניקי ושם הוא. מאז אין שלום בירושלם, איש כל הישר בעיניו יעשה, הליסטים הקדושים הצבועים עושי כל תועבה בשם התוה"ק, הרימו ראש ולא שבקו חיים לכל בריה. עתה תשבר זרועם, ראש הגולה ר' חיים נחום ידע, כי רק חכם בשי כר' יעקב מאיר יוכל להשיב את השלום הנחוץ בירושלם ואת סדרי הצדק בכל א"י. כל ישראל חיבים תודה לראש הגולה ר' חיים נחום על השיבו לצדיק כצדקתו ולארץ קדשנו את האיש הדרוש לה.

הועידה הציונית השנתית.

מאת סופרנו המיוחד.

ברלין. בשבוע שעבר היתה פה הועידה השנתית של הועה"פ הציוני הגדול, ועידה שחכו לה כבר כל הציונים בכליון עינים זה כמה. והנה הודות להתאמצות כל חברי הועידה וביחוד לזו של ההנהגה, לא ישבו התקוות שהושמו בה ריקם, ולא עוד אלא שעלה בידם להביא שלום גמור בין הצדדים השונים, להרחיק את הנגודים והסכסוכים, אשר היו בזמן האחרון במחנה הציונים ולבוא לידי אחוד הדעות. בגמירת השלום הזה חדל הרגז, ששלט עד כה והנגודים נפלו כמו מאליהם, ובשמחה נוכל להגיד שהציונות, שהיתה זה לפני רגע דומה לזו שבימי אוגנדה, הראתה גם הפעם את הכח המקסים, שיש לה על הלבות והמחות העברים ואף אם סבות קטנות הביאו לידי התרגשות בלתי רגילה, עתה יצאה התנועה מאוחדה, חזקה, פוריה יותר מאשר עד כה.

ישיבות הועידה ארכו שלשה ימים והשתתפו בה ארבעים חברים של הועה"פ הגדול ומספר הגון של אורחים מגדולי וחשובי ציוני ברלין. אחרי וכוחים ארוכים ומסובכים, שארכו לפעמים עד שעה 2 אחרי חצות לילה ואחרי אשר כל הסכסוכים, שהיו מרחפים בין החברים השונים, נפלו, באו חברי הועידה להחלטות האלה:

ושנתי ערבה לי. פתאום הפרעה מנוחתי, כי הרגשתי יד אדם נוגעת בי. הקיצותי והנה שני אכרים צעירים עומדים אצלי, חרדתי חרדה גדולה. „תן לנו את כספך יהודי ארור, הרעים עלי אחד בקול פרוע ומוזה, פן נהרגך". ראיתי כי אני בסכנה והוצאתי צרור כספי מכיסי ונתתי להם. „עתה נהרגך, אמר השני, לבל תלך לגלות את אזן השוטרים"... התנפלתי לפני רגליהם והתחננתי על נפשי ועל נפש אשתי וטפי, שימותו ברעב אם יהרגוני. בראותי, כי הרכתי מעט את לבם, הוספתי לחנוף להם עד שהאמינו בי וגלו לי את לבם ואמרו: „דע כי אנו הולכים לגנוב הון רב, רחוק מזה כחצי פרסה בקצה הכפר דר זוג בא בימים ולהם הון רב מאד. אנחנו נתפרץ לביתם ונקח את כל, ואתה קום ולך עמנו, אנו נכנס הביתה ואתה תעמוד בחוץ על המשמר ואם תראה איש בא או תקשיב קול תזהירנו ע"י שריקה בחליל שנתן לך. אם את הדבר הזה תעשה תשאר בחיים ונחזור לך את מעותיך, וגם חלק מהשלל נתן לך ואם לאו פה תהא קבורתך... „כדבריכם אעשה", עניתי בחלחלה. „א"כ אחינו אתה, קראו בחדוה, ועתה השבעה לנו באלקים אם תשקור לנו, לגלות מעשינו לבן אדם. בפי נשבעתי באונס ואת לבי נשאתי לאלקים לחלצני. הם החזירו לי את צרור כספי וחליל קטן נתנו בידי, לשרוק בו בשעת הצרך. ואחד אמר: „התדע מה, פשוט בגדיך, ואנו נלבשם, למען לא יכירנו הזקן אם יתעורר, ואתה לבש בגדי". פשטתי את מעילי העליון והתחתון והם לבשום, אחד שם את כובעי על ראשו והשני את הירמולקה ואני לבשתי בעל-כרחי בגדי אכר והלכנו יחד, לבצע את מעשינו. כעבור שעה באנו לבית חפצנו, להכלב השומר את הבית השליכו חתיכת בשר נבלה, שהיתה מוכנה בידם. הוא התנפל על טרפו ולא חרץ לשונו. אחד הוציא מפתח גדול ממגפו ופתח בו את הדלת ונכנסו בחשאי ואני נשארתי בחוץ... בראותי המפתח תחוב בחורו מהרתי וסגרתי את הדלת בלאט. ובחזק יד דפקתי על החלון האחוז שבכת ברזל וקראתי בקול גדול: „גנבים בבית, קומו!" ומהרתי להמלט על נפשי ולבקש איזה בית יהודי, לעורר אנשים ללכת לעזרת הזקנים הכלואים. נשאתי את רגלי, כאיל דלגתי בין הרים וגבעות, ובמשעול השדות בין התבואות שמתי את דרכי עד הגיעי לבית מלון ושם לנים יהודים עוברי ארח, העירותים וספרתי להם בחפזון את אשר נעשה ושלחתים אל מקום המעשה ואני ברחתי, לבל אפול בידי השוטרים בחשד חנם. נסתרתי בין התבואות עד עלות השחר. השחר עלה והשמים טהרו, בקר לא עבות, דלתות שערי המזרח נפתחו, השמש יצא על הארץ ואני יצאתי בכי טוב ממחבואי ושמתי את פני אל הדרך המוליכה אל הגבול. והנה הקשבתי מאחורי קול קשקוש עגלה עוברת וחכיתי לה. העגלה קרבה, שני יהודים ישבו עליה ובתוכה מונחת לארכה חבית ארוכה וצרה, היא חבית של דגים. „בקר טוב, יהודים, קראתי, איפה אתם נוסעים?" הם הביטו עלי בהשתוממות, אדם בעל פאות וזקן לבוש בגדי אכר ומדבר יהודית וחשבוני כמשגע. לא המתנתי לשאלותיהם וספרתי בקצרה כל המוצאות אותי. „אם לרוסיא אתם נוסעים, העבירוני נא אתכם את הגבול". האנשים חמלו עלי והעלוני, ויהודי אחד אמר לי: „בודאי אין תעודת מסע בידכם ואיך תעברו, איעצכם וטוב לכם, רדו לתוך החבית והסתתרו שם ותעברו חנם באין מפריע". „נכון הדבר", קרא השני, וגם אני הסכמתי, ובקצת יגיעה בלעתני החבית כדג הגדול את יונה הנביא וכמוהו התפללתי במעי חבית-הדגים מזמורי תהלים.

פתאום קראנו אסון. בבאנו סמוך לגבול נבהלו הסוסים, לא ידענו מדוע, העגלון חוה דעתו, כי אפשר הרגישו זאבים קרובים ביער. הבהמות המושכות עגלתנו דהרו בכל כחם ונטו מן הדרך ולא היתה יכלת לעצרן, בעל העגלה היה אובד עצות, סוסיו רצו כמשגעים, דלגו על הרים, קפצו על הגבעות וברדתם במרוץ משפוע הר גבוה נפלה החבית עמדי מעל העגלה, שעד היום איני יודע מה היה גורל היושבים בה. ובכח הנפילה החזקה התגלגלה החבית משפוע ההר ונחה בעמק, אשר בשדה העיר מחוז חפצי מעבר לגבול...

בשעת הנפילה הרגשתי כאב נורא בראשי ובכל אברי עד אשר התעלפתי ולא ידעתי עוד נפשי. כן שכבתי בתוך החבית כל היום כחלל... לעת ערב שבה אלי נפשי והתעוררתי כמו משנה עמוקה, כמוכה בתמהון הייתי ולא ידעתי מה נעשה עמדי וחשבתי ברגע הראשון שאני בעולם התהו בכף הקלע... הצצתי מבעד החור וזכרתי את כל סדר נסיעתי ושערתי, כי כבר מעבר הגבול אני. עתה באתי במבוכה גדולה, מה לעשות, איך אצא לבוש בגדי אכר, הלא יאמרו עלי, כי משוגע אני וימסרוני לידי הפוליציא. עיף ורעב, מלא יסורים ופחד שכבתי כה עד חצות. בחצי הלילה יצאתי מקני והלכתי לחפש אחרי בית קרובי, שמצאתיו לפנות בקר.

כה נסעתי גם אני בחבית ממדינה למדינה", סים הארח.

בנוגע להרחבת הועד הפועל המצומצם, הוחלט לשתף לו מעתה ועד-יועץ של שלשה, למען יקחו גם הם חלק בעבודתו בהיות על הפרק ענינים חשובים. ולמען תת גם לועה"פ הגדול את היכלת להשתתף בעבודת ההסתדרות הציונית, החלט, שמעתה תהיינה ישיבותיו אחת לארבעה ירחים, שבתקנות המעובדות מחדש יכניסו פרק, שיאשר את החפץ, אשר גם הם יקחו חלק בהנהגה, ויראה את אופן הוצאתו לפעולה. הקונגרס העשירי יועד בקיץ תרע"א, לאמר בשנה הבאה, ולפניו ישימו מצד הועה"פ את ההצעות האלה: העברת ההנהגה למרכז יהודי גדול, הרחבתו משלשה לחמשה או שבעה חברים, ואחד מהם יהי בכל אופן ראש ועד הבאנק; לדרוש, שבחירת הנשיא תעשה ע"י הועה"פ הקטן בלבד ולא על-ידי כל צירי הקונגרס.

כנגד ההחלטה הזאת התקוממו החברים האשכנזיים שבוה"פ הגדול, אך בהיות שהיו המעטים, קבלו אותה רק בתנאי שהם יובלו בקונגרס הבא לעשות תעמולה בעד הצעתם הם, לאמר לבחור את הנשיא ע"י צירי הקונגרס כלו; לעמת זה הבטיחו גלוי לכל, שלא לעשות תעמולה בעד הדבר הזה בכל הימים עד הקונגרס הבא, לבל יעוררו שוב סכסוכים והתרגזות.

בישיבת האספה הכללית של חברי הנהגת הקה"ק החלט, לתת להנהגה את הרשות לעבודה בארץ ישראל עד הסכום של 500000 מרק בשנה הזאת עד הקונגרס ועבודתה תהי: לקנות אדמה, לתמוך בבצלאל ולבנות בתים לפועלים העברים.

יש לציין גם את הרצאת פרופ. אופנהימר וד"ר רופין ע"ד ההתישבות המשותפת ועבודת הועד הפלשתיני. בנוגע להרצאה ע"ד ההתישבות, ספר פרופ. אופנהימר גם על נסיעתו לארץ ישראל שנסע למטרה זו, ובקש שיעשו תעמולה חזקה בעד הענין הזה, שאינו סובל אחור. ד"ר רופין הראה את אופן עבודת הועד הפלשתיני והתועלת, שהוא מביא למהגרים החדשים ולאלה החפצים לקנות אדמה וכו'.

גם סביב לועידה היתה רוח השלום ואחוה בכל הפנות והתבטאה ביותר בחגיגות והנשפים, שלא פסקו כל ימי השבוע. חברת-הנשים הציונית ערכה נשף לכבוד מר ולפסון ועשו לו שם קבלת פנים מלאה אהבה ויבוד רב; גדולה היתה גם האספה של ערב יום ב' שבוע שעבר, שבה השתתפו בשלשת אלפים איש ואשה, ודברו זה אחר זה: ולפסון, מרמורק, ד"ר מגנס מנוי-יורק, ד"ר מרגליות מפרג וד"ר קליי מפה. התרגשות גדלה מרגע לרגע, חלבות התחממו הלך והתחמם, ולבסוף היה הרגש הזה לסער של אובציות בלתי פוסקות, לרעם של קריאת הידד ומחיאת כף. וולפסון וההנהגה קבלו דמונסטרציות של אהדה באופן שעוד לא נראה כמוהו. מצוין ביותר היה נאומו של מרמורק, אשר ערך דבריו אל הסטודנטים, שבאו שמה להמוניהם, להראות חבתם למנהיגי התנועה הציונית. ולמען הראות במה חביבים המנהיגים לצעירי ישראל אלה, ערכו אגודות הסטודנטים הציוניות נשף מיוחד בליל יום ד', שבאו אליו כל חברי הוה"פ הגדול וחמון אין מספר מציוני ברלין ושם דברו גם כן ולפסון מרמורק ועוד.

הועידה היתה בכלל אספת שלום והתקוה גדולה, כי מעתה ישונה הרבה לטובה. מאת כל חבר מן הוה"פ הגדול דרשו, שיקחו עליהם את החובה לפעול בכל כחותיהם להפצת רעיון האחדות והשלום בין ציוני מקומותיהם ולעבוד לטובת התגשמות התנועה בכל לבבם ובכל נפשם. בנוגע לזה גדול היה ערך הועידה הזאת מערך הקונגרס התשיעי; שם החל הריב לפרוץ ובמשך העת כמעט הגיע לידי „מלחמת-אזרחים" בין הציונים, ופה, הודות למחשבתם הטובה של ולפסון וחברי הועד הפועל הגדול, הושב השלום על מכונו והדלו הקטטות מכל וכל.

אברהם.

פיליטון קטן.

עשויסמוס.

ראו מלה חדשה בראתי. שלא תמצאוה בשום מלון ולקסיקון, הכל נותנים עתה כבוד לעשו דורנו ולידיו ולחרבו, אחלקה נא אני לו כבוד עכ"פ בקראי איזה מושג על שמו. בעשויסמוס אני מבין אמנותו של עשו: הרמת יד, ארגומנטים של בשר ודם בתור אגרוף.

סימן זה מסור בידנו מאבותינו: „הקול קול יעקב והידים ידי עשו", „אין יעקב שולט אלא בקולו ואין עשו שולט אלא בידים", כמו שבאר המדרש. צעקה גדולה ומרה צעק עשו בראותו חלקו בעולמו ואמנם היה לו על מה לצעוק, מזלו חזה, כי „על חרבך תחיה" אינו דבר קים לעד, הוא רק אמצעי של נואש, שהורע כחו והוא רוצה לגבר חילים לפי שעה, אבל העתיד לבעל הקול. הקול הוא דבר רוחני, שאין פגעי הזמן שולטים בו. הנפש אינה בת תמותה. חרבו של עשו נפלה מידו וזרעו נכרת, לא נשאר ממנו שריד. וקולו של ישראל עודנו קים ובעליו עמו. אמנם חרבו של עשו עברה בירושה לגוים אחרים, שאנו קוראים להם בשמו „עשו", אבל כבר ראינו, שגם חרבם אינה בת קימא ואחריתם תהיה כאחרית כל בעלי החרב.

למה הזכרתי עתה דבר ישן כזה? לפי שהתחילו קצת מאחינו לשלוח יד באמנותו של עשו. קצירי-ראות המה ומקנאים ביורשי עשו דורנו, הנותנים לחפצם ולאפס העז סיוע בידיהם. עשויסמוס ראינו עתה בכל מחנינו, לא רק במחנה פושעי ישראל, המחקים מעשי הגוים ואוחזים באמנותם ונופלים ומחריבים עולם, כגון במרידה ברוסיא, שהסוציאליים היהודים השתתפו בה בידים והתנהגו במעשי אונס וכפיה וגרמו לעשות מהרה קץ לתנועת החרות, כי-אם גם המחנות האחרים שלנו רוצים לחזק את אידיאליהם ושאיפותיהם בידי עשו וזה לא יצלח.

זה עתה היינו עדים לעשויסמוס מגונה, שעשה שני עמים לחרפה ולקלסה. הרותנים בגליציא צריכים אוניברסיטה ואין נותנים להם. הממשלה האוסטרית נוטה חסדה רק לתקיפי המדינות ונתנה לפולנים שתי אוניברסיטאות ולרותנים אף לא אחת. כל דורש צדק באמת מצדיק את הרותנים וסוף הצדק לנצוח. כי הפולנים שונאיהם עצמם והממשלה התומכה בידי התקיפים מרגישים, כי אין הצדק אתם וההרגשה הזאת מועדה להחליש את דעתם ולבטלה בזמן מן הזמנים מפני הפץ הרותנים שהצדק אתם. אך הרותנים מבקשים לחזק תביעתם בזרועם והתעתדו למלחמה בכלי-משחית, שהביאו אל האוניברסיטה הלבובית ושפכו דם וזה לא יצלח. עתה אבדו גם את רגשי החבה של דורשי הצדק וגרמו לשונאיהם חזוק רוחני ותוספת עוז, להלחם נגדם ולבלי בטל דעתם. החזק המשתמש בידו החזקה יוכל פעם לנצח ופעם להנצח, בכל אופן אינו זקוק לרגשי צדק וחמלה של אחרים. אבל החלש המנסה להשתמש ביד חזקה, מלבד שלא יצלח נגד החזק ממנו, עוד יאבד בזה בידיו את נשקו האחד, העומד לימינו לפעמים: את רגש החמלה והצדק מצד אחרים.

ובני עמנו בכל המפלגות, בני העם העתיק בעל הנסיונות, בעל תורה טהורה, גדולה ורחבה, בעל ספרי מוסר שאין כמוהם לטהר המדות ולכבוש התאוות, הם לא לקחו מוסר ומחקים מעשי רעי הגוים, גם המה באים לחזק חפצם באגרוף. צעירי הציונים בלבוב מפוצצים חלונות בבית הקהל ובבתי פרנסיו, יען נעשה להם עולה בבחירות. היודעים תלמידי החכמים האלה מה הם עושים? יהודים, שכל כך סבלו בדור האחרון מן העשויסמוס, מידי עשו, שאינו יכול לכבוש כעסו ומפוצץ חלונות בבתי היהודים, ישתמש באמנותו של עשו וילך גם הוא לפוצץ חלונות! זאת היא חרפה, בושה כסתה פני כל יהודי נאמן בשמעו כזאת. אל נא תטעו בדברי, חס ושלום אין לי חלק במושקות ולא נחלה בהנהגתם את הקהלות. מגנה אני את סדר בחירתם כמוכם, לוחם אני שכם אחד עמכם לכבוש את הקהלות. אבל כיצד כובשים? כמדמני שכבר ברר „המצפה" ביצד כובשים את הקהלה לפי דעתנו, את הדעות ואת הנפשות צריכים לכבוש ולא את החלונות. ואת הדעות והנפשות אין כובשים אלא במעשים טובים, בראיות נכוחות ובהשפעה רוחנית על העם. אבל לא ביד חזקה ומכ"ש אם היד החזקה תהיא של עשו קנין מועט חלש היא. אין דבר מגונה מהרמת יד של חלש, הבורח מיד אחרי ההרמה, לבל יתפשוהו. הוא לא רק שיהיה ללעג, אלא יאבד את מעט החבה, שיהגו לו אנשי צדק מן העם וממילא גם את השפעתו.

עשויסמוס ראינו בימים האלה גם בין החסידים שומרי התורה. בקראקא ישנו — תובלו לשמוע זאת, כי חדוש הוא — עורך-דין אחד ושמו ד"ר יהודה פייפר, שעשה פתאם תשובה לתמהון העיר ונעשה יהודי ולא רק יהודי, אלא גם למדן, ולא רק למדן, אלא גם חסיד, מתאבק בעפר רגלי נכדים וחוטף שיריים ומצוה רבה קבל עליו, שהוא ראוי באמת לכבוד ולתהלה בעבורה. יסד בקראקא חברה של „מחזיקי למוד", לקבץ את הנערים בני העניים מישרתי המסחר וחניכי בע"מ בערב וללמדם תורה, למנעם בזה מהתחבר עם הסוציאליים, מבגידה ומפשיעה ומכל עבירה, חברות כאלה שוקד הדקטור הנכבד ליסד גם בערים אחרות וכבר הצליח בקצת ערים ומחזה מרהיב לב הוא לראות פרולטריאט ירא ה' ודבק בעמו וחובב תורה. אני כאמור מהמוקירים מעשיו, מי יתן ויצליח. אבל כפי הנראה הביא הדקטור החסיד עמו מביה"ס הקתולי קצת עשויסמוס אל בין החסידים עושי דברו. הם אינם מיסדים את החברות ואת הלמוד, ככל אחינו בני ישראל, בשלום, בדברים טובים, בראיות ובדברי מוסר נכוחים, כי-אם בכפיה, בהרמת יד, בספרם בגנות הציונים ובחרחור ריב בערים. וכפי הנראה למד הדקטור עד בה מתורתנו רק את הפלפול, את ההתנגחות, אבל לא את התורה עצמה ואת מוסר היהדות. כי לולא כן היה יודע, כי יהדות ועשויסמוס הם שני הפכים, שאינם מתקרבים לעולם. חרותנים רוצים לבנות בית לתורתם בידי עשו, הגם יהודים יעשו כן?

הנה בא הד"ר פייפר לסנדץ החדשה, ליסד את חברתו ותחת ליסדה בשובה ונחת, לקבץ כסף ותלמידים וללמדם, כמו שעושים כל מיסדי ישיבות ובתי ספר עברים, בקש הוא דוקא לדרוש דרשה לקנתר ברבים. רבו הרבי משיניאווא יעצהו לחדול מריב והוא ענהו שאינו פחדן ובכל אמונת הדקטור ברבו התימר לדעת יותר ממנו ותוצאות הדבר היו כתוצאות העשויסמוס של הרותנים. בעשרה זשנדרמים ובעשרים שוטרים וקומיסר בראשם בא הדקטור החסיד לביהמ"ד. קהל גדול של אלפי איש התאספו שם ובהם שליש מפלגות, חסידי שיניאווא, חסידי גריבוב וסוציאליים ו„פועלי ציון". האחרונים היו הרוב והם בחרו את היוב"ר מקרבם וכן את המזכירים. בראות הד"ר פייפר, כי יד מתנגדיו רוממה התחיל מחרפם ופולנית דבר, למען ישמע הקומיסר, כי זה העקר וספר לו, כי הציונים הם שקצים וחסידי גריבוב רוצים להבותו. היב"ר הוכיחהו על דברו פולנית בביהמ"ד באספה יהודית ודבר אתו קשות והזכירהו חטאות נעוריו. הדקטור בא לידי בעס ומתוך הכעס חזר לעשויסמוס והרים ידו להכות את היוב"ר. באותו רגע נהפך ביהמ"ד לשדה מלחמה, חלונות נשברו, דם נשפך, זקנים נמרטו, בגדים נקרעו. חסידי גריבוב גם הם אחזו בעשויסמוס ועשו יד אחת עם הסוציאליים ויחדו הכו את השיניאווים. המחזה היה דומה למחזה הפוגרום, שהיה בעיר לפני עשר שנים. הקומיסר צוה לגרש את המחנות ולסגור את ביהמ"ד והדרשה לא נדרשה, אך המלחמה נמשכה גם ברחוב וד"ר פייפר התחבא, כי נפשו היתה בסכנה והתחרט על אשר לא שמע בקול רבו, השונא את העשויסמוס: זה עת קצרה ששקטה העיר מעט ממחלקת הרבנים ובא המרביץ תורה מקראקא והפיח מחדש את איש הריב בין החסידים.

אך מה שלא עלה לרב עלה לתלמידיו. בשבת שעברה היו שלשה מתלמידיו, פועלים חסידים, בכשאנוב, לדרוש לטובת החברה, וגם הם לא הסתפקו בקול יעקב, אלא אחזו בעשויסמוס, קללו את הציונים, חרפו וגדפו, העירו חמה כמעשי המאות השחורות ברוסיא. כאשר הזכירו, שהחיבה על החסידים לשלוח בניהם אל למוד חברה, קרא אחד מן הציונים הנעלבים: הזהירו אותם, שישמרו את בנותיהם מהתרועע עם קתולים אנטישמים. אז הורמו ידי עשו, שהכו את הציונים מכות מרדות והוציאום מן הבית בחזק יד. תלמידי פייפר נצחו איפא פה. אבל עלובה תורה, ששוקדים תומכיה להרביצה באמצעי עשויסמוס. באופן כזה לא תתקים. עשו דורנו הלך לאבדון באמנותו, היד והחרב, קול יעקב הבו לנו, הוא קים לעד.

המחטט.

מכתבים מערי המדינה.

קראקא. ביום א' ש"ז היתה אספה כללית לאגודת הסוחרים היהודים ובה נגלתה אדישות סוחרינו לענינים כלליים. מעטים עוד הסוחרים, שיבינו נחוצות הסתדרות חזקה, שתוכל לפעול הרבה ולחולל התפתחות חדשה, להטיב מצב הסוחרים בגליציא. על לבי עלו דברי בן אמוץ „על מה תכו עוד תוסיפו סרה" כבר נלקו הסוחרים מכל הצדדים ועוד מוסר לא לקחו, לדעת ש„אם אין אני לי מי לי". ואולי אין להאשימם כ"כ, הם טרודים ושקועים בשעבוד גליציא ואינם שומעים „מקצר רוח ומעבודה קשה". אבל בטוח אני, שסוף סוף יעשה הזמן את שלו והסוחרים יכירו ערך הסתדרותם. — מהדוה"ח של הועד ראינו, שבמשך זמן קצר כחצי שנה הרבה פעל הועד עד שהעתונים הפולנים מתקנאים בנו בראותם עתיד טוב לחברתנו. היוב"ר מר שמואל שפירא התאונן על המצב המר של סוחרי היהודים פה ואמר במליצתו: רגיש הלחץ הנם עלול לפתוח אף פי האתון. אתונו של בלעם בהרגישה מכות הנם פתחה פיה ואמרה „מדוע הכיתני?" ובאי-כחנו למרא, הקים הרשים לרעת היהודים אינם פותחים אף פיהם לצעוק, להוכיח שאין להוקק לסוחרי גליציא חוק אחד עם סוחרי ווין ופראג. שם יש ששה ימי עבודה לממכר וכדין הוא שיסגרו החניות בכל ערב ולנו אין רק חמשה ימי עבודה, חוץ מימים טובים שלנו ומערבי יו"ט וערבי שבתות, שאנו סוגרים מבעוד יום. לכל הפחות היה צריך להיות. בחוק החדש של סגירת החניות חוק פרטי לגליציא למוצאי שבת. אבל באי-כחנו לא הבינו זאת או לא איכפית להם כנזקנו ועד הבחירה הבאה הלא שר של שכחה יעשה את שלו. המזכיר מר פיצלה נתן דו"ח מפעולות הועד (שכבר נפרטו קצתן ב„המצפה"). מר לייסטנר דבר על לב הסוחרים, שאין להם על מי לסמוך, כי המנהיגים דואגים רק לעצמם והסוחרים צריכים להגן על עצמם. בסוף נתקבלה רזולוציה, שאגודת הסוחרים מביעה התמרמרותה על באי-כחנו, שלא הגינו עלינו בדבר סגירת החניות ולא שאלו אותנו על דעתנו ולעתיד לעמוד על המשמר ולהלחם נגד כל הרוצים לקצר זמן עבודתנו המוגבל בתוספת חומרות על שביתת יום א' ועל סגירת הערב. — מי יתן ויבינו הסוחרים נחוצות ההסתדרות לא רק בקראקא ובלבוב, כי-אם גם בכל ערי גליציא ייסדו בעצמם אגודות כאלו, שתתחברנה אח"כ לאגודה כללית אחת ואז נוכל לעשות גדולות, להגן על עצמנו מפני כל הקמים עלינו.

— ביום כ"ב סיון נפטר פה הרב הדרשן ר' זלמן דמביצר בהגאון בעל „מימי דעת" בשנת ע"ב לימי חייו. בביה"ק הספידהו אחיו המו"ץ הרה"ג ר' פינחס דמביצר תהי מנוחתו כבוד. בע"ב.

קראקא. אנחנו הקראקאים נבכה ונקונן על האבדה הגדולה בבית רבנו רשכבה"ג הגאון ר' שלום מרדכי הכהן נ"י אב"ד בק"ק ברעזאן, בהלקח ממנו אשת בריתו הרבנית הצדקת מרת גיטל ע"ה אחרי מחלה קצרה ביום ו' כ"ד סיון בקארלסבאד בשנת ס"ב לחייה. היא היתה רק כשבע ישנים עטרת בעלה הגאון הישיש מהרש"ם נ"י אחרי מות עליה אישה הראשון הגאון ר' שמואל יצחק שור ז"ל אב"ד בק"ק מאנאס-טערזיעקא מחבר שו"ת „מנחת שי". בהיותה גם מלדה ממשפחה מיוחסת ואביה ר' שמאי מרגלית ז"ל היה למדן מובהק ויקר רוח, קנתה לה יר"ש ואהבת ישראל חכמה וענוה וצניעות כל מדה טוב. ביחוד הצטינה הרבנית ז"ל בטוב לבה בהחישה עזר לכל קשת-יום ומרת נפש. באשר קרה האסון חוץ למחנה ישראל. הובאה הנה לקראקא ופה נהרו אחרי מטתה המונים רבים, המשתתפים בצער הגאון הישיש, אביר פוסקי דורנו. המקום ינחם אותו ואת יתר אבליה. י"ב.

מכתב מבוקובינה.

טשרנוביץ. בעוד מעט תתם זכותם של מחזיקי הפרופינציות, ואלפי היהודים, החיים עתה מפרנסה זו, נושאים עיניהם אל ראשיהם ומנהיגיהם, להיות להם לעזר בשעת צרתם להשיג רשיונות להחזקת בתי מזיגה ואמנם הלוחם היהודי הד"ר שטרוכר זה זמן רב שאינו יודע מנוחה בענין זה. ובזמן האחרון הקהיל קהלה גדולה ב„בית ישראל", בה לקחו חלק רוב היהודים שיש להם ענין רב בזה, ונתקבלה החלטה לשלוח דפוטציה אל נציב המדינה, ובראשה הד"ר שטרוכר, לבקש ממנו שיגן על עניני היהודים בחלוקת הרשיונות. הדפוטציה אמנם עשתה את שלה, וגם נציב המדינה הבטיח, שיתענין בדבר, שלא לקפח זכות היהודים, שהתפרנסו מפרנסה זו עד כה ולתת להם זכות קדימה בחלוקת הרשיונות. אבל עוד לא נח הד"ר שטרוכר, עודנו מרבה לערוך מאמרים בעתונים המקומיים לטובת הענין הנכבד הזה. ובעתון של מפלגת הלאומיים-היהודים „פאלקסוועהר" הזמין אספה גדולה, שבה ידונו על עשתון חדש ונכבד, שהוא רוצה להוציא אל הפעל להטבת מצב היהודים המוזנים. בדברים קצרים הוא אומר, שהמפלגה הלאומית-היהודית בבוקובינה בידעה את חובתה לעמה, רוצה להציע לקנות אחוזות גדולות ולהלקם לחלקים קטנים לאלה מהיהודים, הרוצים לעבוד ולהיות מיגיע כפם היי כבוד כשאר גויי הארצות. כמובן מוצאה ההצעה הזאת חן בעיני רבים. והאספה הגדולה, שתהיה בי"ם 18 לחדש זה, תראנו עד כמה יש באפשרות, שההצעה הנכבדה הזאת תוכל לצאת מן הכח אל הפעל. בודאי תוכל ההצעה הזאת להביא רק טוב למספר הגון מאחינו, הרגילים כבר בחיי כפר. באופן זה יוכלו ליסד מושבות יהודיות כדרך האשכנזים, ולמצוא פרנסתם בכבוד ושלא ייבש להם מוחם מדאגת מחר. העתונים מתיחסים ברצינות להצעה זו ומצדדים בזכותה. —

עתונו של הד"ר בירנבוים מצא לנכון לפניו, לערוך מחאה נגד הבחירות באונגרן, שהיו לא לפי רוח הרומנים והסלבים. אנחנו מצדנו לא נוכל להבין, איזו שייכות יש לעתון יהודי להשתתף „באורה לא קרוא" ולמחות בצותא הדא את הרומנים הבוקובינים נגד אופן הבחירות באונגרן? האם לא תדע המערכת הנכבדה, שהיהודים ברומניא הם בל כך משוללי זכיות אנושיות, באופן שאין העט יכול להעלות על הכתב ושאין איש בשאר ארצות אירפה יכול לצייר לו מצב אי-נורמלי כזה? האין המערכת יודעת, כי היהודים באונגרן חיים ממש כבאנגליא, והרומנים מדכאים את היהודים בכל מה שיש לאל ידם ורומסים ברגליהם את זכות היהודים בתור בני אדם. האם לא יפה עשו השטודנטים היהודים הלאומיים פה, שהשיבו גלוי לרומנים, כי הגאון הלאומי שלהם אינו נותן להם שישתתפו באספת-מחאה, שקראו השטודנטים הרומנים. יען היהודים ברומניא הם משוללים כל הזכיות האנושיות, בעת שהרומנים באונגרן הם סובלים רק בזכיותיהם הפוליטיות? ואם המערכת הנכבדה לא הסכימה לזה, הלא לכה"פ יכלה לעבור על זה בשתיקה! הלא אין מן החיוב, שהיהודי יהיה תמיד אפיפיורי יותר מן האפיפיור. בצדק התקצפו העתונים העברים ברומניא ע"ז והעירו, שהרומנים באונגרן שולחים מעת לעת טלגרמות של ברכה להאנטישמיים הרומנים יורגא וקוזא, ומאזרים אותם, שיוסיפו לדדוף את היהודים, ועתה יבא עתון יהודי ללהום מלחמת הרומנים בהמדיארים לשם מלחמת מצוה... אנחנו נאמר כך: התקופה, שבה חשבו היהודים, שעליהם החובה מוטלת לתקן עולם ולעמוד בפרץ הומת כל האנושיות כבר עברה. היהודים כבר באו להחכרה, שיש להם די עבודה בשביל עצמם, עבודה בבית... ועבודה של הגנה כלפי חוץ ולא להיות מתעברים על ריב לא להם, דבר שלא הביא להם שום טובה לעולם, כי אם, אדרבה!... (ובירנבוים זה גבור הרומנים, דוחק, שיבחרו בו היהודים לבא כחם! היש זלזול בכבוד עמנו גדול מזה? — המערכת.)

של"ג.

מכתב מאמריקה.

ניו-יורק. כלל הוא בהיסטוריה, כי כאשר יתקרבו תנאיי איזה דבר אל הנקודה הקיצונית ועלולים לעשות כליה, יתהפך הגלגל ואיזה השפעה, שלא נראתה מראש, תגרום שנוי עקרית והכל יתהפך לטובה. כדבר הזה אנו רואים בחיי היהדות פה. היהדות ירדה וירדה זמן רב, ולא רק אלה שנולדו פה נעשו זרים לנו, כי-אם גם אלה אשר באו מעבר לים. היחידים הנאמנים ליהדות נבאו במר נפשם, כי היהדות באמריקה עתידה להשתכח. אבל לא יטוש ה' את עמו, ההיסטוריה עשתה את שלה והביאה השפעה מן החוץ וסמניה כבר נראו בכל הארץ. בכל צד אנו רואים התעוררות באמריקה, בתי-ספר עברים ותלמוד-תודות הולכים ונבנים, רבנים מתקני-דת שבים בתשובה ומוקיעים לעיני השמש את הרקבון שבמהניהם, בתי-מדרש מתרכים ותלמידים ממלאים אותם בכל ערב, קורסים עברים מתכוננים בכל פנה, ואהרון אחרון חביב, ברבע היהודים מאסו בבתי-הספר הכלליים של נכרים ומכירים את הצרך להקים ליהודים ב"ס אלמנטרים לעצמם. כי עד כה התחנכו בני היהודים בב"ס הכלליים משבע עד י"ד שנה ואינם יודעים כלום מהיהדות עד שהתדלדלה זו באופן נורא. ומזכיר אני לשבח הפעם את גולי אונגרן, שעשו אגיטציה רבה בעד בנין בתי-ספר כלליים ליהודים לבדם, ששם ילמדו למודי חול עם תורה. המה מאספים אספות ומקבצים כסף והדבר עושה פעולתו. גם ציונים מזרחיים יהיו לנו בקרוב. הרב הצעיר האונגרי ר' ירמיה ניילנדר ביונקרס עוסק בכל מאמצי כחו, ליסד אגודות ציוניות מזרחיות. עורך ה„טאגבלאט" בניו-יורק מר גדליהו בובליק, זה היהודי האמתי, עוזר לו בכל מה שאפשר. המה מתעתדים לעורר תנועה מזרחית בבירה בארצנו. וכבר נרחב פה לזה.

גם אגודת גולי גליציא פועלה הרבה לחדוש היהדות פה. אגודתם היא הגדולה בכל האגודות היהודיות בכל העולם ומשנה לשנה תגדל. אלף ושלש מאות צירים, מורשי חברות גליציות באמריקה, השתתפו בועידה השנתית של האגודה. בכנסיה יהודית כזאת לא היתה עוד בגלותנו. הועידה דנה על ענינים שונים בענין הסתדרות האגודה. להם יש בית-תלמוד תורה במרכז הגליצי, שבה לומדים שבע מאות ילדים תחת הנהלת הפדגוג העברי הגליצי מר יצחק אבן, שיסד ביה"ס העברי הראשון בלבוב. עתה גמרו לתמוך בידי הקהלה היהודית, להטיב את החנוך בניו-יורק. נשיא האגודה מר זעמעל העיר את הנאספים, להרים תרומה בעד הקמת מצבה נהדרה להפיטן הלאומי הגליצי נפתלי הירץ אימבר ומיד נאספו כמאתים וחמשים דולר. האגודה קבלה עליה את הפרוגרמה הבזלית בשנה שעברה.

ולעמת זה האנטישמות הולכה ומתגלה גם פה בלי מסוה והיא היא העוזרה הרבה להתעוררות היהודים לשים לב לדרכיהם ולשוב בתשובה אל היהדות. שופט אחד דבר מעל כסא המשפט רע על היהודים ופגע בכבוד כלל ישראל במדה כל כך גדולה עד אשר זרים קמו לריב ריבנו. עתון אנגלי גדול והשוב פה גלה, כי בבתי-החולים העירונים אין מקבלים חולים יהודים. וגם בהתמנות רופאים חדשים שואלים אותם על דתם ואם יהודים הם ישובו פניהם ריקם, כי חוק עשו להם — כן הם מטעימים בפירוש — שלא למנות יהודים, אע"פ שכמעט כל בתי-החולים מתכלכלים מנדבות יהודים. עורך העתון ההוא כתב מאמר ראשי הר"ף בענין הזה והטיף מוסרו לנדיבים היהודים, המפרנסים מוסדות כאלה. גם חברת אמנים אינה מקבלה יהודים לחוגם והיא מודיעה זאת בפרסום. ישנם פה גם עתונים, המדפיסים ספורים ומאמרים בגנות היהדות. לולא אתות השנאה הזאת מי יודע אם היתה תקנה ליהדות באמריקה...

ציוני אמריקה מתעתדים לועידה השנתית, שתהיה בחדש יולי בפיטסבורג אין מחכים פה הרבה מהועידה הזאת, כי אין מנהיג לציונים באמריקה, כמו שנוכחתי בשנה שעברה בהיותי ציר ציוני אונגרן, והעבודה נעשה ע"י האגודות לבדן, אבל מצד ההנהגה אין שום איניציאטיבה. הד"ר מגנס הידוע הוא האהד העובד ועושה, אבל אינו הנשיא. אך אולי גם בזה יולד איזה דבר למרות צפיתנו. שמואל מיער.

מקרוב ומרחוק.

ענינים מדיניים. הפוליטיקה הפנימית באוסטריא מתנהגה בכבדות והכבדות הולכה ורבה. אין לך יום שאין קללתו מרובה מחברו. בקשה הממשלה לעשות חובתה לעם אחד לאיטלים, להחזיר להם את הפקולטט למשפטים, שהרסו האשכנזים והנה באים הסלובנים והרותנים ותובעים גם הם אוניברסיטה. וביד חזקה הם באים, הסלובנים מפריעים בדרשות של ימים שלמים ובתואנות שונות את עבודת הועד הממונה על התקציב שלא יוכל להועץ בדבר מלוא רצון האיטלים, וחרותנים בני ההיידומקים ואחיהם של החולגנים באים באקדחים ובכבדי ברזל אל האוניברסיטה הלבובית להרוג כל הבא בידם ובמקרה לא טוב פגעו כדוריהם באחד מאחיהם. גם הפולנים נלאו מהיות נגררים אחרי הממשלה האשכנזית וממאנים לעזרה נגד הסלובנים. בכל אופן לא תוכל הממשלה להשיג את חקיה הנהוצים בתקופה הזאת. הבית נסגר בטרם גמר עבודתו, האוניברסיטה האיטלית תוקם בווין בלי הסכמת הפרלמנט והמסים החדשים לא יאושרו. — בסופיא בירת בולגריא מתאסף עתה הקונגרס הרב-סלבי. צירים מכל העמים הסלבים משתתפים בו. אבל לא עלה יפה, מרוסיא רק הנסוגים אחור באו, אלה המדכאים את העמים הסלבים בארצם ומהזירים את גלגל העת אחורנית ורק שחוק הוא, שהמה ידברו על-אדות התקדמות הסלבים והתפתחותם החפשית. הפולנים אינם משתתפים בו כל עיקר, כי לא יוכלו לשבת עם קנאי הרוסים יחד. — נגמרה הברית בין יפן ורוסיא בדבר הפוליטיקה באזיא המזרחית. הברית נעשתה מפחד אמריקה, שהתחילה מתערבה בעניני חינא יותר מדי. עיקרי הברית הם, שיד יפן ויד רוסיא שוות הן בחינא וכמנדשור בעניני מסחר ומסה"כ ואין לאחת להשיג גבול רעותה. הרשות ביד רוסיא לפרוש מצודתה בארץ מונגוליא אשר לחינא הרשות ביד יפן לעשות לקוריא כרצונה. הברית הזאת היא מפלה הדשה לפוליטיקה הרוסית, כי במונגוליא לא תוכל לעשות מאומה, כי חינא מתעוררה משנתה ומחזקה את נטירת גבוליה בצבא חזק ומלומד מלחמה, בעוד שיפן כבר עשתה מעשים בקוריא לכבשה לגמרה ולמחות ממשלתה מתחת השמים. עתה הושיבה בכל קוריא פוליציא יפנית וצבא יפני והארץ נכונה בידה. — פרס קראה קונם על סחורת רוסיא, יען היא מתערבה בעניני פרס, בעוד שאינה נותנה לשום עם להתערב בעניני עצמה. — יושבי קרטה ממרבים לקים גזרת הממלכות והם עומדים על דעתם להתחבר ליון ולבלתי תת למחמדים לבא אל מועצתם.

שונות. ברד כבד שגדלו כביצי האוז ירד בגליל טוקאי באונגרן וקלקל את הגפנים ואת כל עץ פרי. יין טוקאי יהיה איפא בשנה הזאת ביוקר גדול. —

ספינת האויר הגדולה של צפלין „רייטשלאנד", שנסעה בפעם הראשונה עם אורחים זרים והתכוננה לנסיעות קבועות עם נוסעים, נשהתה ברוח סערה והוטלה על ראשי עצים ביער ונשברה. אסון בנוסעים לא היה. — בווין אין אגודות הסוחרים חדלות להתאסף ולהלחם נגד גזירת נעילת החניות בשעה ח' בערב. הסוחרים אומרים, כי רק בקיץ יסבלו את הגזירה, אבל בתחלת החרף יתחילו לריב והחניות כלן תהיינה פתוחות ורוצים הם לראות אם יאספו את כלם אל הבור. — בלבוב היתה ביום ו' שבוע שעבר מלחמה בין סטודנטים רותנים ובין סטודנטים פולנים בבית האוניברסיטה. הרותנים עשו שם אספה והפגנה נגד הממשלה יען אינה רוצה להקים להם אוניברסיטה מיוחדת. הפולנים בקשו לעכבם מהתנפל על הפרופסורים, כמו שכבר עשו כן ובנו סוללה לפני פתח הרקטורט. אז ירו עליהם הרותנים והכום במוטות ברזל, שהביאו. סטודנט רותני אחד נפל חלל מכדור חבריו הרותנים, שירו בו בשגגה ורבים נמחצו. קכ"ז סטודנטים רותנים נכלאו. הסטודנטים הפולנים עשו הפגנות בעיר ושברו חלונות כל בית רותני וקרעו את השלטים הרותנים מעל בתי המסחר, כל העיר היתה כשדה מלחמה. בחוץ נהרגו עוד שני פועלים מידי הפולנים. — ועד הפרלמנט באיטליא החליט לתת לנשים זכות הבחירה למועצת הערים. — באמריקה הצפונית גדול עתה החום. בכל הערים נופלים אנשים ומתים מן השרב. — בלנדון התאספו עתה באי-כח העמים העשוקים והרצוצים לצעוק חמס. — הפרלמנט האיטלי קבל הצעת הממשלה להטיב מצב החנוך בארץ תחת השגחת הממשלה באופן שלא יהיה בכל הארץ איש שאינו יודע לקרוא. — ארץ זהב חדשה נגלתה באמריקה, היא בקולומביא הבריטית, אשר במערב אמריקה הצפונית סמוכה לקאליפורניא.

*

הדגל היהודי. ממונאסטערזיסק כותבים לנו, כי שם ערך מנהל ביה"ס תהלוכת טיול לתלמידים ונתן פקודה, שישאו כלם דגלים פולנים. אך בני הרותנים לא שמעו והביאו דגלי לאומם. היהודים לא חפצו להכניס ראשיהם בין הרים גדולים ולעורר קנאה ועשו להם דגלים ציונים, כחולים-לבנים, כה נגלה שם בפומבי, כי בגליציא יושבים שלשה לאומים ולא אחד כדברי הפולנים ולא שנים כדברי הממשלה.

קונם. מכרשאנוב כותבים לנו: בעירנו כמו בקראקא הרימו הדיגים את מחיר הדגים, כי הם רוצים לחיות כל השבוע מעבודת יום אחד. כאשר לא יכלו עוד יושבי העיר לשאת את העול הכבד הכריזו קונם על דגים עד שיתרצו המוכרים למכור לישרא דגים בעד כתר אחד. ונפלא הדבר איך שלטה אחדות בקהלה, מה שלא הסכנו עד בה. דומית מות היתה בעש"ק ברחוב הדגים. רופא מתבולל ישנו בעירנו ושמו הוכבום, הוא האחד קנה דגים בע"ש ובשמעו דבר הקונם החזירם לסוחר. בעבור זה כבדהו ה„גלום נארודו" בתאר „ציוני".

האזרח הנכבד. עיר הממלכה ומקדש מלך וין זכתה ל„אזרח נכבד". מועצת העיר כבדה את ערנסט שניידר, המזיף והשובר עדי שקר, בתאר „אזרח העיר בלי תשלומי פרס", כלומר אזרח נכבד. לא הועילו טענות מתנגדי המפלגה האנטישמית, כי חרפה הוא לווין לחשוב את הנבל והנוכל הזה, שגם מפלגתו מאסה בו ולא בחרתהו לא למועצת העיר ולא למועצת הממלכה, לאזרח נכבד. הם צריכים לפייסו, בי יראים המה מפני לשונו החדה, פן יגלה גם הוא סודות מן ההדר. שניידר הוא כידוע אבי עלילת-הדם בפולנא, הוא העליל על המניסטר למשפטים, בי ידיו נגאלו בשחד ואנסהו בזה למסור את הילזנר לידי האנטישמים לעשותו לרוצח דתי במשפט הטשכים.

כל נדרי. האנטישמים באוסטריא ובאשכנז אמרו דבר אחד: בשנה שעברה קבלה מערכת עתון אנטישמי בטשרנוביץ תעודת מומחים מן האוניברסיטה שם, כי ע"פ תרגום הפרופסור שטראק האשכנזי לתפלת „כל נדרי" מתירים היהודים לעצמם בכל יום כפור להשבע כל השנה לשקר ולהונות את הנצרים. משם עבר הענין לכל עתוני האנטישמים. באוסטריא היו היהודים אנוסים, להסתפק במענה, שענו העתונים היהודיים, שאינם נקראים רק מאת יהודים, לקרוא את המוציאים דבה לדין אין מי, כי אין יהודי אוסטריא מחוברים לאגודה אחת. „צדיקי הדור" גזרו, שאסור להתחבר לרשעים. אבל באשכנז, שכל היהודים אגודה אחת, הזמינו לדין את מעלילי העלילה ועורך ה„שטאאטס-בירגער ציטונג" נענש למאסר על הדבה הגסה והחדה", שהוציא על היהודים. הפרופסור שטראק הנ"ל, המומחה לשפת עבר, נקרא לחוות דעתו ואמר את האמת, כי „כל נדרי" מתיר רק נדרים, שיהודי יקבל על עצמו, להרע או להטיב לעצמו, אבל לא מה שנדר או נשבע לאחרים ומכ"ש בבי"ד.

עסקים רעים. עסקים רעים ליהודים אין בהם עוד שום חדוש, כי מתי לא התאוננו היהודים על עסקים רעים, אך עתה מתאוננים על עסקים רעים גם אלה, שהוחזקו תמיד לבעלי העסקים הטובים בכל העולם. במיסיונרים נדבר. באספת מיסיונרים התאוננו על רוע העסק, כי אין הנצרים מקבלים עוד את המומרים בסבר פנים יפות כמו לפנים. המומר רואה את עצמו נכרת מעמו היהודי ובקהל הנצרים לא יבא ויש לחוש, שלא יחפוץ עוד שום יהודי להמיר דתו. גם זו דאגה.

רוסיא מתביישה. בארמון הזכוכית במינכן הוצגה עתה תערוכת ציורים מעשי אמנים מפארים. ביניהם נמצא ציור גדול אחד מאת הצייר הפולני סטניסלב פ-יאנסקי, המתאר את הפגרום בקיוב. על הארץ שוכבים חללי היהודים, אנשים ונשים וטף, מתבוססים בדמם בין סחורות וכלים שבורים המתגוללים ועל קיר בית דבוק המניפסט של הצאר, כי הוא נותן הרות לעמיו, זכות שוה לכל, קונסטיטוציא גמורה. ממשלת באירן הסירה את הציור הזה ע"פ דרישת ציר רוסיא. רוסיא מתביישת בציור כזה, אע"פ שאינה מתביישת במעשים עצמם.

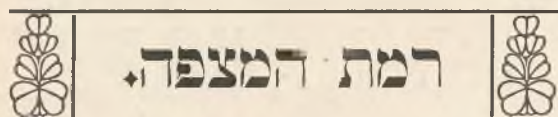
קונגרס לנדידת היהודים. בקונגרס, העתיד להיות בווין כימי האסיף על-אדות גולי עמנו, ישתתפו כל החברות היהודיות הגדולות, הקהלות הגדולות, הוה"פ הציוני וועדי הנדידה של היהודים בערי רוסיא. סדר היום יהיה: א) דו"ח מן הארצות שהגולים יוצאים משם; ב) דו"ח מן הארצות, שהם עוברים שם; ג) דו"ח מן הארצות שהם באים שמה; ד) מעשי החמס והעול הנעשים לגולים; ה) חקי הגולים בארצות שונות; ו) מוסדות ותקנות בשביל גולים, כמו לשכות מודיעים, עזרה ועצה, סטטיסטיקה לגולים, ועדים תדירים ז) פעולות חברות הנדידה; ח) המצאת ארצות להכניס את הגולים שמה.

תל אביב. רבע העיר החדש ביפו, שבנתה חברת „אחוזת-בית, נקרא פה אחד „תל-אביב" על שם ספרו הידוע של הרצל לכבוד יום הולדתו החמשים. הרחוב הראשי נקרא רחוב הרצל. ברבע ההוא ישנם עתה נ"ה בתים ועתה בונים עוד ששה ובקרוב יתחילו לבנות שבעה. בסוף השנה הזאת יהיו שבעים בתים, מלבד בית הגמנזיה ומגדל צנורות המים. ישנם עוד קרקעות למכור שם והם נמכרים לעולי גולי עשירים. הרחובות בנוים בסדר יפה מעדן את העינים. סביב כל בית יש חצר וגן פרחים. כל החיים היהודיים מתרכזים ברבע החדש הזה.

תבערה שנית. במוהילב עיר הפלך פרצה תבערה שנית בשמונה ימים, שאכלה את יתר הפלטה מהתבערה הראשונה. אלפי משפחות נשארו חסרי כל. אין ספק, שהאש הוצתה מאת גנבים, המשתמשים במהומה לקחת שלל.

גלות רוסיא. למרות הכרעת הסענאט הרוסי, שאין כל איסור לחולי היהודים להתעכב בקיץ בכפר אם תעודות בידם, כי חולים הם, מגרשים הפקידים את החולים מכל מקום מרפא ואויר צח. גולי רוסיא מרבים לעבור את הגבול, לבקש להם מנוחה מעבר לים. ועתוני האנטישמיים באוסטריא דורשים מאת הממשלה לאסור עליהם לשבת פה. כפי הנשמע רוצה גם המיליונר היהודי ברודסקי לסלק ידו מעסקיו ולצאת מארץ הרשעה. מגרוש היהודים סובלים גם הרוסים עצמם הרבה מאד, כי בתיהם בערים ובכפרים מפסידים מערכם מאין יושב בהם. לתלונותיהם בפטרבורג אין שומע. המאות השחורות דורשות מאת הצר לענוש את חברי הדומא, שחתמו על הצעה לבטל תחום המושב ולדונם דין מורדים.

קרח הפקח. וואלף: מנין לרש"י שקרח היה פקח? בער: שנאמר ויקח קרח (הפקח לוקח). — א"ל.

רמת המצפה.

על הזועות.

הרי געש והתפרצות פיותיהם הביאו תמיד תמהון ובהלה על בני האדם, כי לא ידעו מהותם וסבתם ועד היום הזה לא אבדו פחדם ואימתם, כי גם חכמי זמננו, אף-על-פי שהם יודעים מראש ומרחוק את רעש האדמה, לא יכלו לבא אל תכונתו, לדעת מה הוא.— בשתי השנים האחרונות הבעית הכבשן העתיק אשר באיטליא הדרומית עוד הפעם את הבריות ומאז חרבו הערים מסינה ורגיו ובנותיהן וקברו תחתיהן מאתים אלף נפש אדם, כמעט לא חדלה האדמה בנפות ההן מרעוד והר געש ועזוב מהריק לבת אש מתוך פי תפתה אשר לו, וחכמי זמננו לא חדלו מחקור את מהות הוולקנים וגעישת הארץ.

הוולקנים והתפרצותם הם מן האמצעים הראשיים לחקור ולדעת קצת מאיכות פנימיות האדמה, אשר אנחנו חיים עליה. הוולקן מתגלה בהקאת להבות אש ועשן ורמץ וזפת בוערה, וגם מבלעדיהם אנו יודעים, כי כל אשר נעמיק לחפור באדמה יגדל החום בבור. שנוי החום על פני האדמה לא יגע בתוכה פנימה, כל אדם יודע, כי אף במרתף כל בית, שאינו עמוק יותר מעשרה טפחים, לא תשתנה כמעט מדת החום בקיץ ובחרף, כי חום השמש ופעולת הרוחות הצפוניות לא יגיעו שמה. וכל אשר נעמיק לרדת את תוך האדמה כן יגדל חחום אשר נמצא שם. חוצבי הפחם והמתכיות יודעים לספר הרבה על-אדות החום, אשר מתחת לארץ. אי אפשר להם לעבוד בתוך האדמה אם לא יורידו להם במכונות ובקנים אויר קר משיב נפש מלמעלה. מזה למדנו, כי יש לארץ חום של עצמה ולא מן החוץ, מן השמש, קבלתהו. רק פני הארץ מלמעלה התקררו וצריכים הם להתחמם לפני זיו השמש או באש דלה מלאכותית, אשר יציתו בני אדם. אבל בארץ פנימה אצור מטמון אין חקר של חום. החום הפנימי הזה נגלה בכל מקום, שנפתחה האדמה מאליה או בידי אדם. הוא איפא קנין כללי של כדור הארץ ולא רק במקומות וולקניים, כמו שבקשו איזו חוקרים לשער. ואין לנו דרך אחרת, לבאר לנו את החום הכללי הזה, רק לשער, שבאמת כל כדור הארץ הוא כדור של אש בוערה בהשמש ורק קליפתו מלמעלה נתקררה ונקפאה מן הקור העצום השולט במרחבי שמים והיא זקוקה למעט חום מהשמש להתחמם. (הלא גם תורתנו מקדימה את האור לבריאת רקיע ויבשה וחז"ל בארו במליצתם, כי האור הקדמון נגנז). הקליפה הקפואה והקרה הזאת אינה עבה לפי ערך ואין עביה שוה בכל מקום.

על-אדות שעור החום במעמקי האדמה אין לנו מושג נכון, כי מדת הלחץ והחום אשר שם עולה הרבה מאד על כל השעורים, שהשגנו עד כה בבחינותינו, שעשו חכמינו בלבורטוריות. לכן לריק ניגע לחקור אם גרעין כדור הארץ, כלומר החמר אשר מתחת לקליפתה הוא קשה או רכה כמתכת מלובנת ומהותכת או צלול ודק כאויר ואד. כי שנויי המושגים האלה, אשר על הארץ מלמעלה, יאבדו שם את ערכם מפני הפלגת החום והלחץ אשר שגבו מבינתנו. בכל אופן תכונת חמר הארץ בשכבות העליונות, אשר מתחת לקליפתה הקשה, היא אוירית ואדית והחמר הקלוש הזה לוחץ תמיד את הקליפה הקפואה. הלחץ המעיק הזה פורץ לפעמים חור באדמה המוצקה ברעש והחמר הרב הזה אשר יקיא החור יתקבץ מסביב ויהי לגל עגול ובאשר יוסיף החור להקיא זמן רב, תתהוה מן הגל גבעה ומן הגבעה הר גדול, עד אשר יעמוד לפנינו בצורת הר געש גבוה ותלול, בההר עטנא והר וזוב, אשר חור להם באמצע, המקיא אש ואפר ועתר ענן עשן ואבנים מהותכות. לפעמים גורמה התפרצות וולקנות בזאת דרך החור, שתתנשא האדמה סביב לחור ותהיה להר חדש גם בלעדי החומר הנזרק מתוכו. אנו יודעים כמה איים, שהתנשאו פתאם בתוך הים בעבור

התפרצות וולקנית בקרקע הים, וגם על היבשה אין מחסור בהרים כאלה, הנוצרים פתאם בכח וולקני. בן נודע הר הגעש יורולא במקסיקה במקום, אשר עוד לפני ק״ן שנה היתה שם בקעה פוריה מגדלה קני-צוקר וצמר-גפן. ביום כ״ט יוני 1759 נשמע שם קול רעש מתחת לארץ כקול ה׳עם, הארץ רעדה תחת יושביה, כשני חדשים האריך המצב המחריד הזה, בחדש ספטמבר שקטה האדמה לעת קצרה ואח״כ שב הרעש מתחת לארץ והארץ רטטה ביתר עוז. בסוף החדש ההוא נבקעה האדמה ביער ופי הארץ התרומם והיה להר געש עד היום הזה, כל הככר התכסתה באפר, שנזרק מתוך פי ההר (פתחה של גיהנם ברחז״ל) והיתה למדבר שממה.

חקירות ובחינות הוכיחו, כי בתקופתנו זאת אין צירת הרי געש ואיים חדשים בים רבה כל כך כמו שהיתה בהיות עוד הארץ צעירה ובלתי משוכללת. גם גדל ההרים והאיים אינו מגיע לגדל ההרים והאיים, שנוצרו בימי בראשית. מראה החמר הנזרק מפיות הארץ משתנה בהגיעו למעלה ונוגע באויר הנשימה. מתחת לארץ מראה אד בוער לו ובהגיעו למעלה יתקשה ויהי לחמר מהותך וגם יקפא ויהי לאבן. יש הרי געש, אשר פיותיהם מלאים תמיד חמר מהותך (לאווא) רותח ואפשר לראותו כאשר ישקט ההר ורק אדים קלושים עולים מתוכו. מדת חמו נוכל לשער בדעתנו, כי החמר האבני הזה לא יותך רק באלף ומאתים מעלות חום. החמר הרותח הזה יעלה וירד ויעלה ויש אשר יעלה על גדותיו וישפך על פני ההר. יושבי המקומות ההם יקראו לו „ים של אש״. גבה הים הזה שונה מהר להר. ויש אשר שני הרים וולקנים יתנשאו באי אחד (כמו למשל באי האוואי) וים של אש אשר לזה גבוה מזה של שכנו בשלשת אלפי מתר. סבת הדבר היא לחץ האד מתחת לארץ, אשר יחזק במקום אחד וירפה בשני.

יש חוקרים המבארים סבת התפרצות הר געש בהשתפכות מים אל תוך חלל האדמה. ואמנם רוב ההרים האלה הם באיי הים או סמוכים לחוף הים. כבוא מים רבים אל תוך שלהבות האש העצורות מתחת לארץ, ישחמן לא יחקר ולא יושג, נהפכים המים מיד לקיטור רותח מתפשט עד אין קץ ובאין מקום שם לקיטור המתפשט, מוכרח כח ההתפשטות לפרוץ לו פתח בקליפה הקפואה של האדמה וכן תגעש ותרעש הארץ כאלו מוסדותיה ירגזו עד אשר תבקע האדמה ברעש ותערוכת האש והמים תתפרץ למעלה וירוח לארץ וישקטו בני מעיה. אך יש חוקרים האומרים, כי לא בכל הר געש יהיה הקיטור הכח הפועל, כי למשל בהרי געש אשר על האי האוואי לא נראו עקבות מים וקיטור.

שרעד האדמה והתפרצות הרי געש שייכים זה לזה מבואר כבר במה שנאמר למעלה ויש הרבה מקרי רעד האדמ,, שיקראו להם וולקנים, כי אחריהם תתפרץ הקאת הר געש ושניהם יבאו בזמן אחד. אבל יש רעדי אדמה, שלא נמצא סבתם בהתרוצצות וולקנית, הם מתחוללים בכח מחריב ומנער בלי סמן וולקני, כמו שהיה רעד האדמה הנורא ביום י״ח אפריל לפני ארבע שנים באמריקה הצפונית, שהחריב את סן-פרנציישקא ובשנת 1755 בפורטוגל, שהחריב את ליסאבון. אפס הזועות ההן הפתיעו כל כך את הבריות רק יען מצאו במקרה ערים גדולות רבתיות עם ובאמת כמעט אין יום ואולי גם אין שעה, שאין בם רעד אדמה חזק באיזה מקום, מבלי לחשוב כלל את הזועות הקלות, שאינן נרגשות בחושינו ואינן גורמות נזק, כי רק המכונות הדקות מן הדקות, המוצגות בכל הארצות לבחון מנוחת האדמה ותנועותיה, קולטות את תנועותיהן ורושמות אותן. (למכונות האלה יקראו „מכונות מעאיסמוגרפיות״.) יש לזכור ששלשה רבעי כדור הארץ מכוסים בים וכרבע האחד של היבשה יש מדבריות, שאין בהם ישוב, ואין אנו יודעים רק זועות, שתתחוללנה במקום ישוב.

התנועות הקלות של האדמה תלויות לפעמים במצב הרוח ובשנויי האויר והחום. אך הזועות הגדולות אין להן דבר עם מצב האויר וכן עם מצב השמש והירח. ואלה המנבאים מראש על רעד האדמה על פי מצבי השמש והירח, כמו פאלב, נביא הגשם הידוע, הם בעלי הזיה. סבות כל הזועות הגדולות הן התרוצצות וולקנית מתחת לארץ, הגורמה גם את התפרצות הרי געש.

רעדי האדמה גורמים יותר שנויים קבועים בתבנית פני האדמה מאשר הרי געש. אפשר למצוא שורות שורות זועות, הרגילות לעבור לארך שלשלות הרים ואין ספק, שעל-ידי הזועות האלו נוצרו שלשלות ההרים ההן. לפעמים תשקע האדמה הרועדה ובקעה תתהוה ולפעמים תתנשא האדמה הרועדה ויתהוו הרים ואיים בים. גם רעד האדמה של סן פרנציישקא שייך למין הזועות האלה, המחוללות הרים ובקעות. לא פחות מששה עשר רעדי אדמה, שהארץ נבקעה ובלעה מקומות מושב, הרסה ערים, מחתה כפרים והשמה שדי תבואה, קרו במאת השנים האחרונות במדינת קליפורניא (סביב סן-פרנציישקא). והרעדים האלה ביחד עם המים יצרו שם את שלשלת הרי קורדלירה ואת הבקעה האחת, אשר בה נבנתה העיר סן פרנציישקא, במקום השער האחד אשר לארץ ההיא אל תוך הים השקט בכל החוף הארוך.

הרעד נכפל פעמים במשך דקים אחדים. דהיפת הרעד עוברה ממרכז אחד אשר מתחת הארץ למעלה. מקום המרכז לא נודע בדיוק, אבל איננו עמוק מחמשים קילומתר מעל פני הארץ ויש אשר איננו עמוק מחמש קילומתר. חמר האדמה, אשר מעל המרכז הזה, ירום בכח פתאם ויוכל לגרום חרבן גדול, אם יש שם מקום מושב מלמעלה. ככל אשר ירחק המקום ממרכז הרעד כן יקטן הנזק, כי יתר המקומות יסבלו דחיפה רק מן הצד ולא מלמטה.

בכל הכחות הפועלים בטבע לנתוץ וגם לבנות, לעקור וגם לנטוע, להרע וגם להטיב, כן גם ברעד האדמה יש כח יוצר רב מאד. הזועות, אשר בקעו את האדמה ובלקוה, הרסו ערים, פוררו הרים והשקיעו איים בים, יצרו גם הרים חדשים ואיים חדשים, בקעות פוריות, הפי ים עם נמל ומקום אניות ושלמו לתכל כפלים בעד החרבן אשר הביאו. כי כל הנהגת העולם ערוכה יותר כעד כלל הבריאה מאשר בעד הפרטים. על האדם היודע זאת לקחת מוסר, שגם הוא יערוך מעשיו ומעלליו ומדות נפשו יותר בעד הכלל מאשר לנפשו ואז לא יצטער כל כך על חסרונו ונזקו ושלום אמת יהיה בעולם.

ד״ר ב. בורהרד.

עיון בספרים חדשים.

„ביבליותקה גדולה״, מבחר הספרות העברית הישנה, החדשה והצעירה. נערך בעזרתם ובהשתתפותם של טובי החכמים והסופרים העברים בכל הארצות. חמשים ספרים בכל שנה, ספר בכל שבוע. כל ספר בתבנית שמינית, 4—5 קונטרסים בכל ספר.

הספרים יוצאים כסדרם. מחדש שבט ש״ז והלאה ועד היום יצאו לאור כ״ג ספרים. על ערך הספרים אין מה לדבר ואין לבקר, כי כמעט כלם ידועים לנו, הם כאמור מבחר הספרות מכל התקופות. היעלה הדבר בידי העורכים לבהור באמת את מבחר כל אוצר הספרות העברית הענקית מכל הדורות? מי יודע, כי לא בידם הדבר וגם לא בידי המו״ל ח׳ „תושיה״. יש ספרים טובים, שכבר הוציאה „תושיה״ עצמה בהוצאותיה הקודמות ויש שהוציאו אחרים ואין צרך להוציאם שנית. בכל אופן רואים אנו בקבוצה אשר לפנינו ובספרים העומדים לצאת בשנה הזאת התאמצות לקבץ רק ספרים רבי הערך ושערכם ערך עולם, הראוים להמצא בכל בית אסף ספרים, בכל בית מקרא ובכל בית יחידי שידו משגת לרכוש לו מבחר ספרותנו. די להזכיר את הספרים בשמם לדעת את טיב הביבליותקה הישנה-החדשה הזאת:

כל שירי ר׳ שמואל הנגיד, גאון יהודה וירושלם מאת ד״ר שלמה רובין, כל כתבי מ. ד. בראנדשטטר, ציורי מסע מאת פרופסור ג׳ זליקוביץ, שירי יצחק קצנלסון, טפוסים ספרותיים מאת מ׳ י׳ ברדיטשבסקי (משפט הסופר הזה על שמונת גדולי סופרינו העברים בזמננו), כתבים אחרונים מאת ברשדסקי, ספר המדות של ד״ר שלמה רובין, הרב מלאדי ומפלגת חב״ד מאת מ׳ טייטלבוים, הלל צייטלין ות״י בארנשטיין, ההלבשה העברית בימי כתבי הקדש עם ציורים מאת א״ש הירשברג, מן החיים והמות, רשימות וספורים מאז ז׳ שניאור, קבוצת מאמרים מאת אברהם ניגר, בשירה ובלשון, קבץ מאמרים מאת ד״ר מ׳ י׳ ברדיטשבסקי, לקורות הרבנות (תולדות רבים מגדולי הפוסקים והמפרשים) מאת ש׳ א׳ הורודצקי, יהדות ואנושות מאת ד״ר י׳ קלוזנר, כתבי הלל צייטלין, ועוד ספרים כאלה, מפעלי טובי המחברים מכל הזמנים, העתידים לצאת בשנה הבאה.

שונה הביבליותקה הגדולה הזאת מן ה„ביבליותקה העברית״ (מאתים ספרים) הוצאת תושיה הקודמת, היא הכילה גם ספרי מדע כלליים ותרגומים מהספרות הלועזית, והביבליותקה הגדולה מכילה רק פרי חכמי ישראל, ספרים מקוריים ולאומיים, מכל מקצועות הספרות. מגמת המו״ל היא לאסוף את כל הנבחר והטוב שבספרות העברית מכל התקופות ומכל המקצעות כקבוצה גדולה אחת בתבנית אחת ובסדר אחד בהוצאה עממית-פולפולרית יפה ומודרנית. לתת היכלת לקהל העברי לרכוש לו בתנאים קלים את מיטב היצירה העברית המקורית בשפתנו הלאומית מכל הדורות ומכל הזמנים, כל הספרים הטובים יקרי המציאות שאין להשיגם עוד או שמחירם רב מאד, גם כל הספרים והענינים, שיש להם ערך ספרותי חשוב, הפזורים במאספים, ירחונים ועתונים, למן המאסף הראשון שבימי בן מנחם ועד עתה, שנשכחו כמעט מאת הקהל, יקומו לתחיה בביבליתקה החדשה הזאת ויהיו מעתה לקנין הקהל הגדול בצורה נאותה עריכת מומחים ובמחיר זול מאד (המחיר לשנה בעד חמשים ספרים באלה עם המשלוח מחוץ לרוסיא 13 רובל, עם ה„ביבליותקה העברית״ מאתים ספרים, לקבל שני ספרים בשבוע 26 רובל לשנה בחו״ל עם המשלוח). בביבליותקה הגדולה יבאו גם ספרים ישנים עפ״י כתבי-יד גנוזים, גם ספרים יהודיים, שנכתבו בעתם בשפות זרות ואינם בעברית או שישנם בתרגום גרוע ובצורה גרועה. כל הטוב, שהגה ושכתב חכם עברי בזמן מן הזמנים ואינו מצוי ביד כל אדם, יקבץ ויתפרסם בקבץ הספרים הזה.

זאת היא הפרוגרמה של „תושיה״ בעבודה הלאומית הגדולה הזאת ובכ״ג הספרים, שיצאו עד בה אנו רואים, שהיא שומרה אותה במלואה. אין לנו רק להוסיף: המו״ל עושה את שלה בשלמות, יעשו נא גם הקוראים העברים אוהבי ספרים את שלהם וכל אשר לאל ידו יקדיש את הסכום המצער הזה מהכנסתו בכל שנה לאסוף אל ביתו אוצר יקר כזה, שאין ערוך לו בכל אשר נעשה עד בה בספרותנו. המפעל הזה מזכירנו את מעשי אכה״ג באספם את כה״ק. הנה השלחן ערוך בכל מעדנים ומטעמים, באו והסבו. אל תגרמו, שגם ספרים יקרים כאלה יהיו מאכל לעש ו„להני רשיעי״. יסדו בתי עקד ספרים בכל קהלה וקהלה ותנו לביבליותקה הגדולה הזאת מקום בראש, אחרי התנ״ך והתלמוד והמדרשים.

מעמק לבי אביע במז״ט לאחי היקר מר יוסף לבאו בקשר החתון את מ׳ קלרא אריע מפה.

דוד כהן — קלן.

את חברנו מר יוסף בהן נברך במז״ט לארוסו.

מז״ט להוריו חברת בחורים „תושיה״—קלן.

ברגשי חבה ורעות הנני מברך במז״ט את ידידי היקר מר חיים מרמר בחורוסטקוב לארוסו עם מ׳ רחל בריללער פה. חיים שור — טרעמבאוולא.

מעמק הלב הננו מביעים במז״ט לש״ב מ׳ פנינה ישוסטער בבאלחוב לארוסה. מז״ט להוריה.

שמואל צבי וויס ורעיתו.

בשמחה רבה אנו מביעים במז״ט לרענו המושלם מר נחום רומאלד פה לחתונתו עם מ׳ רייזל לאנגזאם בטעלעשניצא אצל אוסטריק. מז״ט להוריו.

עקיבא גורפיין, חיים גאלע, מאניס מאלאווער חירוב.

ברגשי גיל אביע במז״ט לרעי מר יהודה ליבוש קראנצלער ברעדים לארוסו עם מרת חנה האלעס במאשציסק, מז״ט להוריו. מנחם יעקב גראשטיין.

ארשת שפתי לא אמנע מהביע במז״ט לרעי מר ליב קראנצלער לארוסו. ברוך רובינפעלד—רעדים.

הנני מברך במז״ט את ב״ד מר צבי יחזקאל שענדארף ואת רעי מר שאול וויינפעלד לארוסיהם.

יצחק ברוינפעלד — גארליץ.

הנני מברך בברכת מז״ט מרת את אידל העללער לחתונת בנה מר שלמה עם בת מר מאיר העללער.

נחמן העללער — קאלוש.

ברגשי גיל נברך מעמקי לבנו במז״ט את רענו היקר מר יצחק צבי וויינבערג פה לארוסו עם מרת אסתר וויינרעב מאולאנוב.

האחים שרגא ומנחם שלעפריג — יזוסלב.

בית המדרש „בית ישראל״ בקראקא מברך את חברו מר מנחם מענדל אבעלעס לחתונתו במז״ט.

הגבאים

לאה פלאנק · יעקב מיהלראד

מאורשים בח׳ סיון תר״ע

קאלוש · סקאלע

(ההודעה הזאת נתאחרה לדאבוננו ע״פ טעות הדפוס).

ברגשי כבוד אגיש במז״ט למ׳ פעשא שמעלקעס בת הרב הגאון אב״ד בפרמ־סלא לארוסה עם מר יהודה הורוויץ, רב טוב ואשר לכל המשפחה.

מ. פריים — אסלאוו ביאלא.

ברכת מז״ט מקרב לבי לרעי היקר והנעלה מר שמואל גראסמאן פה לארוסו עם בת מו״ה יצחק העללער בקליבאנובקא סמוך לפאדוואלאטשיסקא.

שמואל שעכטער — טויסטע.

חדשה לחזנים !!

יוצא לאור

סדר תפלה

לחזנים לבד, ולחזנים עם מקהלה

והוא כ ל ב ו לחזנים, בו נקבצו המרגליות והפנינים של גדולי החזנים שהיו לישראל, כמו זולצר, וויינטרויב, לעוואנדאווסקי, מומבאק ועוד ובהשתתפות גדולי החזנים החיים אתנו היום, על כל קומפוזיציה רשום שם מחברה. על כל תפלה ותפלה תבאנה קומפוזיציות שונות ממיטב הזמרה החזנית, באופן שסדר התפלה הזה יספיק להחזן את כל צרכיו הזמרתיים.

קומפוזיציות טובות שתשולחנה לנו נדפים בסדר התפלה הזה על שם מחבריהם. ה„כל בו" הזה יוצא לאור בחוברות, חוברת אחת בכל שבוע. מחיר החוברת 1.35 כתר. עם המשלוח 1.70 כתר. הקונה 10 חוברות בפעם אחת יקבל 25% הנחה. לע״ע כבר יצאה החוב׳ ערבית ושחרית דר״ה. להשיגם בכל בתי מסחר הספרים וגם אצל המו״ל עפ״י כתבתם

Hebrew & General Music Publishing Co.

193 Whitechapel Rd. London E. England.

מדפיסים אנחנו גם מוזיק לפיאנא. דרשו קטולוגים.

הנחה בשביל קוראי „המצפה"

למען תת אפשרות לרבים מקוראינו, לדעת את חיי הקראים, מנהגיהם וכל דרכי חייהם, עשינו חוזה עם המו״ל את הספר

מחיי הקראים

מאת הסופר וכו׳ מר ראובן פאהן

כל קוראי „המצפה" יכולים לזכות מהנחה זו. תחת 1.20 קר. יכול כל חותם לקנות אצלנו את הספר רק **במחיר 70 הלר** עם פורטו.

הספר המלא ענין הזה מכיל קרוב למאה ועשרים דפים תבנית שמינית גדולה.

הרוצה בו בהנחה הנ״ל יפנה רק אל הרידקציה של „המצפה".

מעין הישועה WYSOWA

עולה בערכו על יתר מקומות הרפואה אשר בגליציא, כאשר יעידו הרופאים היותר מומחים. שבעה מעינות נמצאים פה, שהם חיים לנפש נענה ושקוי לעצמות כל חולים במחלות פנימיות וחיצונות, כמו קאטאר הריאה והגרון, מחלות הקיבה והמעים, חסר דם ומחלות נשים וכו׳ וכו׳. ו ו י ס א ו ו א מצטיינת גם באויר צח וטהור מאד, הבא מרכסי הרים, אשר יסובבוה וביער נפלא, שאין קץ ליפיו. **בעלי מעין הישועה הזה יהודים הם והמקום נקי איפא ממחלת האנטיסמיטיזמוס** אשר יתענו בה חולים יהודים ברוב מקומות הרפואה. בתי המאכל בהכשר היותר גדול והכל במחיר שוה לכל נפש.

סדר הנסיעה לוויסאווא הוא: מקראקא דרך טרנוב — גריבוב, ומגליציא המזרחית דרך יאסלא — זאגארזשין וגארליצע.

Kaufm. Fern-Unterricht!

בוכפיהרונג (אללע מעטאָדען) האנדעלסקאררעספאָנ־דענץ, דייטשע שפראכלעהרע, קויפמ. רעכנען, האנדעלס־עט וועכסעלרעכט, ווארענקונדע, געאָגראפיע, שענשרייבען, וועלטגעשיכטע, ע ס פ ע ר א נ ט אָ - וו ע ל ט ש פ ר א כ ע, סטענאָגראפיע, (אלע סיסטעמע) א. ז. וו. קאנן יעדערמאנן אָהנע בעזאָנדערע פּאָרקענטניססע אים בריעפליכען וועגע אונד אין קורצער צייט גרינדליך ערלערנען. — האָנאָראר מאָססיג. — בייא גלייכצייטיגער טיילנאהמע אן 4 לעהר־פעכערן,

STENOGRAPHIE GRATIS.

אנפראגען נור געגען דעטורקארטע, פראָספעקטע K 0.50 ערפאָלג גאראנטירט.

Erstes commercielles Unterrichts-Institut.

Abteilung für briefl. Unterricht

A. WEISSMANN, Podgórze Krakau H-E

Bücher-Lieferung gegen Monatsraten

Kliö Füllfederhalter

דער ב ע ס ט ע אללער גאט־טונגען פיר יעדען שרייבענדען אונענטבעהרליך, פאססענד פיר יעדע פעדער אונד טינטע.

ווער איינמאל „קליא" אין גע־ברויך גענאממען האט, ווירד מיט קיינער אנדערען פעדער מעהר שרייבען.

צו בעציעהען א קראנען 5.— ביז 28.— דורך דיא הויפטפער־טרעטונג פאן

A. WEISSMANN

Podgórze, (Galizien).

טיכטיגסטער האנדעלס - אונטערריכט

איך ערטיילע אונטערריכט אין איינפאכער אונד דאָפפעלטער בוכהאלטעריע, אין וועכסעל אונד האנדעלסקונדע, קויפמאָנישעם רעכנען, באנק־וועזען או. באנק־רעכנען, האנדעלסקאָררעספאָנדענץ, גרינדליבען אונטערריכט אין העבראָישער, דייטשער או. פראנצאָזישער שפראכע זאווי אין עספעראנטאָ אונד סטענאגראפיע. דער אונטערריכט איזט גע־טיילט אין צוויי קורזען, יעדער קורז א 6 מאָנאַ־טע. נאך יעדעם קורז שטעללע איך מיינע שילער צור פריפונג אויף דער האנדעלסאקאדעמיע אין לעמבערג צו.

איך נעהמע אויסוואָרטיגע שילער אין פענסיאָן אויף. צופריעדענהייט גאראנטירט.

M. WUNDERMANN, STRYJ

k. k. Gerichtl. Sachverständiger in Waren u. Bankbuchung.

10 Kronen täglich!

kann jedermann auf leichte Weise verdienen. Senden Sie Ihre Adresse nur auf einer Postkarte an die Firma Jak. König, Wien VII/3 - Postamt 63

מי לא יחפוץ לדעת

האמת ע״ד גורל עשרת השבטים, סוד הסמבטיון, מהותו ומקומו, סוד „הרי החשך", חידת „בני משה", „היהודים האדומים" וטעמי כל ההגדות הנפלאות, שהתהוו בכל הזמנים בקרבנו בענינים האלה ומקורן ופתרונן? מי לא ישתוקק לדעת את האמת ע״ד ספורי האנשים הנפלאים אלדד הדני, דוד הראובני ושאר המבשרים המרעישים הרבים מכל הזמנים? מי לא יתאוה לדעת את האמת ע״ד התהוות התנועה המשיחית של שבתי צבי וכל הבא בגללה? מי לא יחשוק לדעת את האמת ע״ד העמים השונים, שיאמרו עליהם, כי הם צאצאי עשרת השבטים? כל אלה מבארים בחקירה מדעית חפשית ע״פ מקורות נאמנים בספר

חידות ההגדות הנפלאות ע״ד עשרת השבטים

הנמכר ע״י „המצפה" בשני כתרים.

בזקיפה נאכנאהמע לא נשלח ספר אחד.

פערשיעדענע

פלומ־&בעטטפעדערן צו דען ביללינגסטען פרייזען ליעפערן

APTOWITZER & WÄHLER

Geflügel, Gänsefett u. Federn Export, TARNOPOL.

מהות המוסר

מאת **י ש ר א ל ס י ר ק י ס**

המחבר העברי הזה סלל דרך חדשה בפילוסופיה והוא מגלה תעלומות חכמה במסתרי נפש האדם, הוא הופש כל רזי הסבות, שגרמו את הדעות המוסכמות בתורת המוסר של סדר החברה, הוא מהפך את כל השקרים המוסכמים ומעמידם על אמתתם, קורא לבל כלל אנושי בשמו האמתי ומראה מקורו, המחבר הוא פילוסוף עמקן ובכ״ז בעל סגנון פשוט ומובן לכל. בכל פרק ופרק הוא מגלה המון אמתיות מפלאות ומחכימות. ספר כזה לא נכתב בתוכנו זה מאות בשנים. המכר באוסטריא נמסר ל„המצפה".

מחירו 1.40 כתרים עם פרטא ע״י אדמיניסטרציא של ה„מצפה".

M. Gutwirth, Bochnia

liefert Knochenmehl und Thomasmehl in jeder Gehaltslage zu sehr billigen Preisen.

האטעל ורעסטויראציאן כשר

לבע״ב יהודים של

שלום אהרן ראזענטאל

בלבוב, רחוב רזעניצקא 13

טעלעפאן נו׳ 1314

טשולענט עפען

שפאטט **ביללינ**

מיינע זייט 15 יאהרען בעקאנטען שלאססער־בלעך טשולענט עפען, אהנע רעהרע אהנע קאמין פייערזיכער הערגעשטעלט, קעננען איבעראל שטע־הען, מיט א ביסכען האלץ־קאהלען בעהייצט, האלטען זעלבע 30 שטונדען היץ אין פיעלען טויזענדען הייזער שאן איינגעפיהרט, אויך בייא במה מאות רבנים וגדולי הדור, בגאליציען ואונגארן.

כדי דעם פאראטה לאגער צו ריימען, געבע ביז 8 **טאגען** מיט פאלגענדען פרייזען: 1 אפען פאן 4 טעפפען פער 3 ליטער טעפפע סעפעראטע אבטהיילונג 2 פיר חלב 2 פיר בשר K. 8.50 1 אפען פאן 6 טעפפען פער 2½ ליטער טעפפע 2 פיר חלב 4 פיר בשר K. 9.50 דעטא פער 3 ליטער K. 10.— פער 3½ ליטער K. 13.— פער 4 ליטער K. 15.— פערזענדע געגען אנגאבע רעסט פאסטנאכנאהמע. פריהער מישלעניק, יעצט

Rubin Perlberger, Krakau

Breitegasse 14.

Spottbillig!

Mayer's Lexicon 17 Bde. komplet 17 Prachtbände 5. Aufl. statt 200 Kr. für nur 60 Kr. dto 4. Aufl. für 40 Kr. 3. Aufl. für 30 Kr. Weltall u. Menschheit 5 illustr. Prachtbände statt 96 Kr. für nur 40 K. Karpeles-Gesch. Allgemeine Literatur - Geschichte 3 illustr. Prachtbände statt 38 Kr. für nur 16 Kron. Booch-Arkossy Poln. - Deutsches Wörterbuch 2 Prachtbände statt 28 Kr. für nur 16 Kr.

M. Taffet's Nachf.

Buchh. **Krakau, Spitalgasse 8.**

Wyd.: { Naftali Hof / S. M. Laser
Odpowiedzialny redaktor: S. M. Laser.
Drukiem M. Lenkowicza w Krakowie.
Bożego Ciała 22.